

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XVII

ТРАВЕНЬ — 1966 — МАЙ

Ч. 196

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Полтава Л. — Безсмертя народу, поезія	1
Неприцький-Грановський О. — 3 нових поезій	1
Славутич Яр — Огир, поезія	2
Гуменна Д. — Як у казці, оповідання	2
Костюк Г. — Українська еміграційна проза за 1965 рік	5
Шаповал І. — У пошуках скарбів	11
Чапленко В. — «Камінний Господар» у Нью-Йорку	19
Берда В. — Зауваження до статті Малайра Листування. Некрологи. Бібліографія. Дописи.	23

НА ПЕРШІ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Пам'яті Президента і Головного Отамана збройних сил Української Народної Республіки з нагоди 40-річчя його трагічної смерті.

ВИЩИЙ КОМАНДНИЙ СКЛАД АМІІ УНР:

1-ий ряд (зліва) — генерал-полковник Микола Юнаків, Головний Отаман Симон Петлюра, генерал-полковник Михайло Омелянович-Павленко;

2-й ряд (зліва) — генерал-хорунжий Володимир Сальський, генерал-хорунжий Михайло Греків, полковник Василь Тютюнник, генерал-хорунжий Олександр Осецький, генерал-чотар Мирон Тарнавський.

3-ій ряд (зліва) — генерал-полковник Олександр Удовиченко, генерал-полковник Олександр Загородський, генерал-хорунжий Всеволод Петрів, генерал-полковник Микола Капустянський, генерал-хорунжий Марко Безручко.

4-ий ряд (зліва) — артилерії генерал-полковник Дельвіг, генерального штабу генерал-полковник Олексій Галкін, генерального штабу генерал-поруч-

ник Володимир Сінклер, генерал-хорунжий Віктор Павленко, генерального штабу генерал-хорунжий Євген Мишківський.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Бондаренко А., Лондон, Англія, ...	2
Лац Віктор, Кливленд, США	2

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Дудко В., Парк Рідж, США	6.00
Н. Н., Лос Анжелос, США	5.00
Дмитрук В., Монтреаль, Канада	2.00
Гермак Г., Нью-Йорк, США	1.50
Юхименко І., Торонто, Канада	1.00
Шимко Василь, Торонто, Канада	1.00
Сірко Катерина, Ошава, Канада	1.00
Поліщук Анна, Монтреаль, Канада	1.00
Сотник Микола, Торонто, Канада	1.00
Болусмяк М., Торонто, Канада	1.00
Голинський М., Едмонтон, Канада	1.00
Гаращенко К., Міннеаполіс, США	1.00
о. прог. О. Потульницький, Сиракузи, США	1.00
Сидорук Б., Торонто, Канада	1.00
Борис Василь, Монтреаль, Канада	1.00
Арсенко С., Сан Габріель, США	0.50
Масенко С., Мілвокі, США	0.50
Бродгід Дарія, Гамільтон, Канада	20.00

Це гроші з весілля Катрусі й Олександра Важних. Пані Д. Бродгід призначила їх на 5 передплат для залишенців, які самі не можуть заплатити. Ми їх розподілили так: Консисторія УАПЦ у Бразилії за два роки, 8 дол. Тепер у Вас заплачено по ч. 215 включно.

Консисторія УАПЦ в Німеччині за рік, 4.00. Тепер у Вас заплачено по ч. 215 включно.

Дім для старших у Франції (через п. Данилюка) за рік, 4.00 дол. Тепер у Вас заплачено по ч. 208 включно.

Є. Деслав, Франція, за рік, 4.00 дол. Тепер у Вас заплачено по ч. 203 включно.

Сердечне спасібі пані Д. Бродгід, новоженцям — щасливого й довгого життя! *Ред.*

ХИМЕРА ФАТА-МОРГАНА

Фата-моргана. Цим романтичним словом називається марево, яке дуже рідко зустрічається в наших широтах. Недавно фата-моргана дуже здивувала мешканців побережжя НДР. Вони виразно побачили береги Данії, хоч ті були за шістдесят кілометрів. Таке явище пояснюється тим, що при великій різниці температур атмосферні шари утворюють своєрідну систему «дзеркал», які наближають предмети. Вони дають змогу побачити навіть те, що знаходиться за обрієм.

ВОДА РІЖЕ БЕТОН

Одна американська фірма сконструювала й виготовила оригінальну водонапірну установку. Насос її подає воду під таким великим тиском, що водяний струмінь може різати бетонні плити. Установку використовують і для різання нержавіючої сталі.

«НОВІ ДНІ»

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во «Нові Дні», редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$4.00, піврічна: \$2.50

США — річна: \$4.50, — піврічна: \$2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадськими поштовими марками, чи амер. грішми)

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — півтора фунти.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — півтора фунти.

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Леонід ПОЛТАВА

БЕЗСМЕРТЯ НАРОДУ

Чом не спиняться люди?
Чом не валяться мури?
Чом ти, сонце високе,
В небесах майорши? —
Це ж сьогодні гарячою
Кров'ю Петлюри
Підпливає байдужий Париж.

О, не п'ятеро куль,
Влучали у нього.
То влучали гармати
З бійниць Кремля —
В груди, в серце
Найбільшого стернового
Українського корабля.
Пролунали — і згасли.

І не сталося смерти.
Тільки прапор жалобний
Піднявся в блакить:
Честь тому,
Хто ніколи не може умерти,
Бо народжений сам
Воскресить!

Не спиняються люди
І не валяться мури,
І в киреї із сонця
Ув оновлений день
Йде плянетою гордо
Симон Петлюра —
То безсмертя народу іде!

Ол. НЕПРИЦЬКИЙ-ГРАНОВСЬКИЙ

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

З циклю: «Пісні минулого»

САМОТНІСТЬ

Високо, високо у синьому морі
Малесенька хмарка блукає...
Немов заблудилась в безмежнім просторі
І другу для себе шукає...
А всесвіт безкраю принадно широкий, —
За обрієм обрій зникає...
Чого ж я на світі усе одинокий
І щастя для серця немає?..

ЩАСНІ ХВИЛІ

Я щодня розглядаюсь, щоб стрінуть красу
На хвилину.
Потім в натовпі, в мріях, у серці несучу,
Як перлину...

НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1966

Тільки мент, — а у пам'яті казка росте
Пречудова.
Наче звук мелодійний, чи слово просте
Й рідна мова,

Що на крилах пісень переносить в степи
Поза море, —
Там, де зорі ясні... й спогад милий такий
Мене боре:..

ОЧІ

Не цілуй мене очима,
Бо у мене серце грима —
Розтривожиш іскру в грудях —
То й пожежа більша буде...

А твої, мов терни, очі, —
Це мої безсонні ночі.

Квітом стелиться кохання —
Залиши свої вагання...

Пощо нам терпіти муки,
Як тебе ждуть мої руки
В менти щастя і в обійми —
Цілувати очі мрійні...

СПОГАД

Відійшов, наче час, —
В невідоме відходить...
Я сама і мій промінь погас, —
Тільки біль,
Гострий біль,
В грудях серце знаходить...
Не судилось знайти
На весні щастя-долі...
Маю спогад про час золотий,
І мій сум
Серед дум, —
В полоні... Ти ж на волі!..

ЩО З ТОБОЮ?

Сльози висохли давно, —
Задивлятися треба у майбутнє...
А минуле, все одно,
Не вернуть, — хоч миле й незабутнє...
Що з тобою — чи живеш?
І чи згадуєш святе минуле?
Чую кличе голос десь —
Щоб ми пута сорому розкули...
А земля пашисть, цвіте,
Мрійні сни про вільний стан малює...
Чом же воля не прийде?
Доля краю щирих скрізь турбує!..

КОХАННЯ

Кожне кохання налите по вінця
Свіжим вином.
Варте воно дорогого червінця,
Сичене сном.
П'ярко, солодко і гірко бувало, —
Радість і сміх...
Тільки спокою ніколи не мало —
Сум між нас ліг...
Наче серпанок, хоч срібний, — холодний
Нас огортав.
Ласки бажав я від тебе, голодний, —
Та не дістав...

ДАВНЯ МРІЯ

Через вікно дивився в небо,
А це було давно, давно.
В широкий світ летів я у потреби,
Немов би в синє скло...
А там, у темряві прозорій,
Горіли зоряні світи.

І я летів до них, в святі простори —
Тебе десь віднайти...

Тебе я знав, як лише мрію —
На вік, хорошу, полюбити.
І мрія та мене й до нині гріє,
Як в лобу, давню мить.

Літа минали й сивий волос
Значить бувалий, старший вік, —
А я й до нині мрію чути голос
Кохання, як торік...

УСМІХИ ЖИТТЯ

Луна минулого вже відгула, —
Багата мріями була!
Минуле вічно житиме в минулім,
А за життя лиш в серці чулім.

І на порозі завтрішнього дня
Бажаєм щастя навмання...
Воно до нас життям новим сміється —
Як довго серце наше б'ється...

Яр СЛАВУТИЧ

ОГИР

(Із книги «Завойовники прерій»)

Скорбота шалена
Степи облягла.
Звисають стремена
З-під блиску сідла.
Де ж вершник? Немає!
Лиш огир ірже,
Колує, гасає...
Нещастя невже?
Високі вігвами
Пірнали у даль.
Веслує степами
Незборений жаль:
Бурхас пожежа,
І огир ірже.
Заобрійна стежа
Побита невже?
І чвалом неситим —
До племени Крі:
Карає копитом.
Вігвами старі.
Де ж вершник? Немає!
І огир гризе,
Колує, кусає
І жахіт несе...
Виходить зі списом
Смаглявий юнак
І цілиться низом
Під груди — навznak!
Хитнулися гори,
І кров — як стріла...
Хвала непокорі,
Відомсті хвала!

Едмонтон, 1965.

НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1966

ЯК У КАЗЦІ

1.

Ну, й весело ж у нашій хаті тепер! Ніколи не було сумно, а тепер тим більше. Тато наш все щось таке розкаже, аж ми за животи хапаємось. І до кожної ситуації є в нього інша байка.

Стелили ми килими в новій хаті, от тато й згадав про одну американку, як вона придбала античного килима.

— Одна дама, — розказує тато, — привезла дозвісінського дорогого килима до нашої хемічної чистки і попросила надати античного вигляду. Господар дуже солідно приобіцяв їй, що буде все зроблено фахово, а коли вона пішла, він постелив килима на підлозі, покликав нас, робітників, і наказав ходити по ньому, плювати, кидати попіл з цигарок, а також пропалити подекуди дірки. Так пробув той килим два тижні на підлозі, два тижні ми на нього плювали й розтирали підшвами усякий бруд і за два тижні килим придбав усі властивості антика. Коли у призначений час прийшла замовниця й бос показав їй старого килима, вона була захоплена! Вона тепер може з гордістю показувати всім старовинного килима, придбаного за величезні гроші, просто із палацу індійського магараджі.

Ми качалися зо сміху на наших килимах, куплених сьогодні в американській крамниці. Ну, чи не дурна гуска та багата американка? А ми ось горді з того, що в нас усе, ну рішуче все в цій хаті, повесеньке, ніколи піде не вживане! Навіть сама хата! Ми самі! Ну, чи ж не так це, як у казці!

Учора ще жили ми на «давнтавні», наймали мешкання у домі серед смітників, без єдиної деревини. Учора — доми лізуть один на один, обліплені крамничками з усіх боків, а сьогодні... А сьогодні в найкращій ділянці, серед садів, парків та зелених вулиць, серед яскравих плеканих квітників. Отут і наш дім стоїть, і ніякі крамнички не псують краєвиду у цьому океані зелені. І це ж так, виявляється, просто зробити, так легко! Метаморфоза сталася моментально. Якби наші люди були ініціативніші, то вже давно нікого не зосталося б у тому засміченому давнтавнівському гетто.

Правда, були в нас деякі внутрішні труднощі, себго тертя між поглядами на життя татовими й маминими. Бачте, тато в нас — натура широка. Як щось захоче мати, чи навпаки, комусь дати, то повною пригорцею. «Чого маємо чекати, коли то в нас нашкребеться грошенят на купівлю дому, меблів? — казав він. — Таж усі американці так роблять. Американець живе в кредит. У кредит усе, що треба для комфортабельного побуту, усі найновіші удосконалення побутової техніки він уживає. Він бере в кредит, уживає, а сплачує 20 років. Нехай і все своє життя, то це дуже все таки вигідно! Чому я маю п'ять років мучитися без пилосмоку, коли я вже зараз можу його мати?

Не так думає наша мама. Перше, ніж ступити

крок, вона пильно роздивляється: чи не спіткнеться об щось, чи не зачепиться та не розтягнеться на землі. Її засада — нічого не купувати в борг. От і тепер: як важко було переконувати її, що це ж добра безпечна справа. Як то страшно було їй, що ми купуємо цю садибу в такій дорогій панській ділянці, — фактично без ніякої готівки, а справді нашкребли кілька тисяч завдатку.

— Е, мамо, ти просто не розумієш тутешнього стилю життя, — відказував на це тато. — Он ростуть діти. Петрусь уже має 15 років. І не зчується, як Леся стане панною. Ми ж зобов'язані дати їм усе, щоб вони почували себе в цій країні, як удома, а не як ми, чужинцями...

— Ну, нехай... — наче погоджувалась мама. — Але чи не краще купити старий міцно збудований дім, як уже конче в цій ділянці? Нащо нам ця модерна коробочка з трісочок, коли ось поруч продається солідний будинок у вигляді англійського замку за половину того, що нам коштуватиме модерний дім?

— А тому, що нашим дітям треба звикати жити серед замочної верстви, а не серед наших діпшоук. Це як би авто: вони купують нове авто, бо воно модерніше, а своє ще добре, але немодне, віддають абияк... Чому ми не маємо йти з ними в ногу? Не забувай, що я доктор...

— Доктор, то доктор, — не зовсім погоджувалась і на це мама, бо велику частину заслуги за цей титул, предмет гордості всієї нашої родини, належала їй. — Але чи твій докторат уже дав тобі кращу посаду в твоєму хемічному комбінаті? Щось не видно, покищо.

— Е, не журись, яюсь воно буде! — кінчав це тертя тато і при цьому знов розповідав якусь веселу басчку. А тим часом підписував зобов'язання за зобов'язанням, а слідом за цим у хаті в нас з'являлися чудові речі, просто з крамниць.

Правда, добре мати такого тата? Ніколи нічим не журиться. І то не зовсім так, що тато мало заробляє. Він же з дому інженер-хемік, тільки не мав доброї праці, а працював у хемічній чистці тому, що не опанував мови. А тепер, як він зробив тутешній докторат, — перед ним відкриваються можливості. А щоб ці можливості влімати, треба й на відповідному рівні бути в нашому побуті. Ні, таки широкий розмах краще себе виправдує. Поки то там буде якість майбутнє, а ми вже маємо від Америки те найкраще, що вона може дати.

Прикро тільки, що не все ще маємо. Як здивувались у школі мої товариші, коли ненароком довідалися, що ми ще без авта! Як? Твій тато доктор і не має авта? Як? Ви не маєте в домі телевізії? Як? Твій тато не член голфвого клубу?

І що ж! хоч ми й парафіяни нашої церкви на давнтавні, але мусіли записатися до місцевої «комюніті» (громади) та платити на утримання тутешньої церкви. І це все для нас, дітей, робилося, як я зрозумів із татових суперечок із мамою. Бо мамі зовсім не хотілося ходити до цієї церкви, хоч воно тут і близенько. Маму тягнуло на «давнтавн», кор-

тіло побувати серед своїх людей, погомоніти нашою мовою, почути, які є новини... А тато навпаки: «Не хочу мати вже нічого спільного з тими юкі...» Мама не зважала, що «юкі» і залюбки добиралася на давтаві з півтори години, з трьома пересідками.

Але ж для нас, дітей... щоб на нас косо не дивилися сусіди... Вони ж до нас чемні: навіть на «парті» запросили, та й їх мусіли ми оце запросити. А для цього довелося купити відповідний нашому титулові й домові дорогий чайний сервіс.

І ще одна новинка завелася в нашій хаті: ми вже всі між собою говоримо англійщиною. Навіть мама, — щоб коло нас, дітей, навчитися мови та не відрізнятись від оточення, не бути білою вороною. Я тепер уже на Петрусь, а Пітер, Микола — Нік, а Леся — Лусі.

2.

Ой, Боже ж, Боже, як сумно, як невесело тепер у нашій хаті! І яка ж вона тепер наша? І ми не знаємо, чи маємо тата. Він же нас далі кухні в дім не пускає, позамикає усі кімнати від нас на ключ. І взагалі я не знаю, що зробилося з нашим таким завжди добродушним, таким постійно жартівливим татом. Став він такий жовчний, роздратований, нічим йому не вгодиш!

Почалося з того, що він заборонив нам ходити по апартаментах, торкатися меблів, щоб їх не подряпати. Казав скидати взуття ще внизу в передпокої, щоб килимів не псувати. А потім, дозволялося нам тільки до своєї кімнати входити. Ці вимоги найвищої економії зайшли після того, як почали приходити до нас рахунки, оті «бил» всякі. Кожен раз від них мінялася на гірше татова вдача. «Бил» від меблевої фірми, «бил» за холодильника, «бил» за морозильника, за газ, за опал, за страхівку. Купив тато на сплату авто, — ще один «бил». А ось і податок, тисячу доларів річно! Та ми ж за пів тисячі мали просторне мешкання — п'ять кімнат, гей, — на давтаві. І не знали ніякого клопоту з опалом, оливою, з робітниками, що прибирають коло дому. А «моргедж»! У два рази більший за той рент, що ми платили на давтаві. І це має бути наш власний дім, коли ми так солоно платимо за право в ньому жити?

Це так воно починалося, а кінчилося ще гірше. Одного разу тато заявив, що це — його хата, й ніхто з нас не має права зламати замки чи підробити ключі та увійти до його дому. Цю заяву тато склав після того, як тато й мама на смерть посварилися.

Виявилось, що це мама у всьому винна. На покриття всіх цих рахунків татової й маминої платні рішуче не вистачало, а ще ж за трьох дармоїдів (це нас!) треба в школу платити. Мама не вміє заощаджувати, щоб якось звести кінці з кінцями. Вона небагато заробляє! Може більше якось натиснутися, овертайми взяти, чи дві роботи... Бігасш до тих своїх юкі, то там би може й почула що...

Ну, мама почала татові клясти, що вона не хотіла цього дому, будь він проклятий! Це якби його не було, то в нас би й досі було весело та погідно, а тепер ось щодня сварня. То це на те вона не оминула й одного дня на праці, щоб мати на шії такий камінь, оцю розпрокляту модерну шопу? Оцей склад усякої апаратури? Якби знала, що він такий гдира, то й заміж би за нього ніколи не пішла, вона ж за його веселу вдачу пішла, а тепер де вона? На біса мені мільйонерська хата, як нема в хаті миру?..

І так посварилися тато з мамою, що тато сказав, що як мамі не подобається, то може вона собі забиратися під три чорти, до своїх юкі. Фе-е! Я ніколи не думав, що тато може так вульгарно лягтися. — А що, не подобається? — і на нас тато визвірився. — То й вас тут мені не треба! Під три чорти!

І так, мама з татом узяли розвід. І так, мама подала в суд на тата з вимогою на половину хати. Борони Боже, не жити, а продати свою половину... Це ж уся праця її стількох років пішла в цю анахемську модерну хату. І так, суд присудив мамі не половину, а всю хату, та ще й видав судовий наказ татові, щоб платив на наше, трьох неповнолітніх дітей, утримання із своєї заробітної платні, аж поки ми не виростемо.

Ну, чи не так усе це, як у казці?

Увага! ТОРОНТО ТА ОКОЛИЦІ Увага!

**Ще один осяг української спільноти в Торонті
ЦЕ ПЕРШЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПОДОРОЖІ**

Bloor Travel Agency

1190 Bloor St. W., Toronto, Ont.

Tel.: 535-2135 & 535-2136

У цьому бюро будуть якнайкраще полагоджені всі Ваші проблеми пов'язані з індивідуальними, груповими, відпочинковими та іншими подорожами.

УСЕ ЦЕ РІДНОЮ МОВОЮ

Чи їдете Ви літаком, пароплавом, поїздом, чи автобусом, як у Канаді, так і в кожную іншу країну світу, усе це поладять на місці досвідчені власники

**ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО БЮРА ПОДОРОЖІ
В ТОРОНТІ**

МАРКІЯН КОГУТ і ДАРІЯ ЗАЛОЗЕЦЬКА

Замовлення готелів, спровадження свояків, вироблення віз і паспортів, безкоштовні інформації та поради у справі еміграції та багато інших справ — усе це легко поладите в нашому бюро.

ВІДВІДАЙТЕ НАШЕ БЮРО!

**БУДЬТЕ НАЙКРАЩИМ У СВІТІ ПЕРЕД-
ПЛАТНИКОМ: НЕ ЧЕКАЙТЕ НА ПРИГАД-
КУ. А ВІДНОВІТЬ ПЕРЕДПЛАТУ САМІ!**

Українська еміграційна художня проза за 1965 рік

(Деякі думки і підсумки)

Насамперед декілька потрібних зауваг. До цього перегляду потрапили тільки ті твори, що вийшли вперше окремими книжками. І ще точніше: тільки ті, що їх автори потурбувалися прислати на адресу ОУП "Слово". Ті ж книжки, що з тих чи інших причин у поле мого овиду не потрапили, я змушений лише згадати. Я неспроможний був вибрати й перечитати все з нашої мистецької прози, що друкувалося в періодичній пресі. Тому тут мої згадки будуть, можливо, випадкові й далеко неповні. Мій огляд не обмежується стисло 1965 роком. Багато книжок, що позначені 1964 роком фактично вийшли в світ 1965-го. Тож, природньо, вони також належать до балансу літературного 1965 року.

І остання довідка: Об'єднання Українських Письменників "Слово" на цей рік нараховує в своєму складі 108 членів: поетів, прозаїків, драматургів, літературознавців, критиків, театрознавців, мистецтвознавців та перекладачів. З цього числа в галузі художньої прози працює понад шістдесят осіб. З них близько п'ятдесяті — виключно прозаїки, а коло десяти — працюють рівнобіжно і в прозі, і в поезії.

* * *

За останній час появилися окремими книжками твори таких авторів: Докія Гуменна — "Скарга майбутньому"; Людмила Коваленко — "Степові обрії", роман, перша частина трилогії "На нашій не своїй землі"; Ярослав Острок — "Родина Гольдів", повість; Софія Парфанович — "Такий він був" — історія одного пса, повість; Оксана Керч — "Наречений", збірка оповідань; Дарія Ярославська — "Повінь", роман; Павло Маляр — "Чайка", роман, перша частина трилогії "Золотий дощ"; Володимир Несторович — "Серця і буревії", роман; Андрій Чечко — "Записки слідчого", збірка новель; Зосим Дончук — "Ясновидець Гері" — сатирична повість; Гнат Діброва — "Фрагменти з монокини", роздуми, сенгенції, афоризми; Олекса Ізарський — "Віктор і Ляля", повість; Микола Лазорський — "Степова квітка", історичний роман; Сергій Домазар — "Замок над Водеєм", повість; Фотій Мелешко — драми; Микола Понеділок — "Смішні сльозинки", збірка оповідань.

Шістнадцять книг різного жанру, стилю і напрямку. Це, як на наш еміграційний світ, не так уже й погано.

Черезгорнім сторінки цих книжок.

* * *

Докія Гуменна опублікувала дві великі речі: мистецьку візію-казку "Родинний альбом" і роман "Скарга майбутньому". "Родинний альбом", що опублікований на сторінках місячника "Нові Дні", окремою книжкою ще не вийшов. І хоч він вже викликав в'їдливо

подраговану реакцію з боку деяких критиків, ми чекаємо, поки він вийде окремою книжкою. Тим часом зупиним свою увагу на романі "Скарга майбутньому".

Роман "Скарга майбутньому" — своєрідна й цікава поява. Це, якщо так можна сказати, психологічна студія з людинознавства в художніх образах. Це гатунок мистецького твору в пляні показу внутрішнього, особистого, чисто людського життя людини. Для Докії Гуменної це не нове. Цей струм у її творчості започатковано, якоюсь мірою, вже в повісті "Вірус" (1940), та знайшов своє мистецьке завершення у відомій читачам повісті "Мана" (1952).

Ідея щастя людини через науку, улюблену працю й кохання, як даність першоприроди — це основа задуму. Носіями цієї ідеї є дві героїні роману: Мар'яна Вересоч і Васанта Чагир. "Мар'яна — то Васангине доповнення, як Васанта — Мар'янинне"... "Такі нерозлучні, що часто сплутували — котра Васанта Чагир, а котра Мар'яна Вересоч", — перекоонує нас авторка. Обидві — селянські діти. Обидві належать до того покоління, що велич і трагізм національної і соціальної революції 1917—1921 р.р. зустріло ще в дитячому віці, але такому вже, що ці події на їх дитячі душі лягли непроминально. В середині 20-х років це покоління доходить першого змушення й вирушає в широкий український світ завойовувати життя. Мар'яна й Васанта їдуть у Київ, поступають у вищу школу й успішно її закінчують. Але для них це тільки початок. Бо вони, як запевняє авторка, діти "надзвичайні". Їх призначення "здійснити велику місію". Вони постановляють продовжувати працю науково. Васанта — у галузі лінгвістики, Мар'яна — в галузі історії.

І тільки тоді починається в наших героїнь велика життєва конфліктна драма. Мрії про щастя для себе й народу свого через науку, улюблену працю й кохання зустріються з жорстокою дійсністю. Щоб людина була щасливою, вона повинна бути вільною. Вільною від усяких умовностей, забобонів і штучних приписів. Насамперед людина повинна бути вільною від прерізних політичних та ідеологічних регулямінів в особистому житті, у смаках у виборі фаху і праці, у коханні й стосунках між людьми. І наші молоді мрійниці поступово починають прозрівати. Їм розкривається трагедійна істина: реальне життя, в тому, як їх весь час учили, ідеальному, соціалістичному суспільстві, побудоване саме на жорстоких умовах, забобонах і штучних приписах прерізних політичних й ідеологічних настанов. У їх сфері діяння вільної людини, з її особистим життям не існує.

Васангі до певного часу щастить. Її приймають до аспірантури, яку вона успішно закінчує й стає науковою співробітницею інституту мовознавства Академії Наук. Мар'яна й цього щастя не має. Її не приймають до аспірантури, бо над нею тяжить при-

писаний їй гріх — куркульське походження. Ця різниця в щасті стає впоперек їхньої давньої дружби. Їх шляхи, хоч надалі часто перетинаються, ніколи вже не сходяться. Проте, Васанту за пару років навідує та сама доля: її викидають з інституту за той тамий мітичний гріх — куркульське походження. Сторінки, де Васанта переживає трагедію свого “куркульського походження” належать до найбільш хвилюючих. Саме тоді, коли Васанту, молоду талановиту наукову силу, викидають з інституту, помирає її батько, що десь під Києвом, у якійсь транспортній конторі працював як конюх. Васанта, довідавшись, пішки вирушає шукати зав'язку в снігах контору. По дорозі все життя пробігає в спогадах: і батьківська селянська хата, і запічок, і ванькер, і чарівний сад, і добра, вічно спрацьована мати, і сільські вечори, і дитячі мрії, і пісні народні...

“Чи може справді не треба було їй учитися, батько мав рацію, а не мама? І от була б вона молодичка-колгоспниця, і не було б цього жакливого дня”.

І стоїть серед темені сніговийного надвечір'я, невідомо за що зневажена і вигнана з суспільства талановита молода жінка і не знає, де і як знайти бодай мертвого вже батька, також за щось знеаженого і вигнаного на смерть з рідної хати. І пригадалася “мудрість” сталінської доби: “Діти їдять хліб з ліквідації батьків”. І в мить: а може й собі піти і зріктися батька? Навіть мертвого. І тоді дорога відкривається. “Але вона завжди гидувала цим способом зробити собі кар'єру”. І думає в розпучі: “О, Боже, Боже! Від мами хоч хустка картата зосталася на пам'ятку, а від тата що?”

По довгій внутрішній боротьбі Васанта рішуче заявляє: “Я влаштовуюсь”. І це остаточно визначає її дальший шлях. Вона репрезентує психологічний тип пристосування до жорстокого життя, а Мар'яна — тип неупокореної протестантки. “На компроміс, як видно, не піти Мар'яні”, — стверджує авторка. І такою вона залишається і проходить через увесь роман. Її зудар з життям, що керується жорстокими й несправедливими приписами, творить нову психологічну лінію роману — **трагічну самотність і безмежну нудьгу**. Ця лінія з другої частини роману стає панівною і всепронимаючою.

Задум цікавий і в нашій літературі не банальний. Нема мови, що Докія Гуменна натрапила на стежку, яка веде до збагачення мистецької й ідейної палітри нашої літератури. Якщо до цього додати, що роман має чудесні пейзажі Києва, цікаві екскурси в його історичне минуле, хвилюючі описи вулиць і архітектури нашої столиці й написаний доброю поправною літературною мовою, то є підстави твердити, що “Скарга майбутньому” це поважна літературна поява минулого року.

Проте, як на мій особистий смак і на моє розуміння, роман не позбавлений хиб. Про основні з них я хотів би висловити деякі зауваги.

Починається роман з цілого ряду конфліктних інтриг, які заповідають дальше цікаве ускладнення сюжету. З розвитком ситуацій, конфліктність і сю-

жетна ускладненість зникають й історія життя Мар'яни та інших героїв подається у формі хронікальних нотаток і дуже настирливих, часто одноманітних філософувань героїні.

Цікава взагалі в світовій літературі ідея самотності людини серед надзвичайного гамору сучасної цивілізації, в романі Докії Гуменної **не показана** в живих образах, а **константована** або авторкою, або філософськими монологами героїні.

Ідея кохання, як одна з основ щастя людини, представлена в романі в дуже непривабливому світлі. Численні невибагливі любовні інтриги Мар'яни (не кажу вже дієвих персон), виплетені в роман без усякої сюжетно-мистецької функції. Коли б у романі цих інтриг не існувало, він і його героїня нічого б не втратили.

Після безконечного байдикування, любовних походеньок, злобних, переважно міщанських, дріб'язкових філософувань Мар'яни, читач несподівано перед закінченням роману довідується, що вона стала письменницею, що в юнацькому журналі видрукувано її нариса, а один із численних її поклонників чомусь написав відразу вбивчо-негативну рецензію.

Отже, переростання сюжетних інтриг в нескладну хронікальність подій і фактів, користування засобами констатації, а не образного показу, нечітке і недостатне обґрунтування ідеї самотності, що фактично перетворюється в просте байдикування і, як би сказав, інфантильну нудьгу, досить легковажні еротичні інтриги без глибшого їх умотивування, несподівані констатації, що не впливають з логіки попередніх подій — оце кілька негативів, що, на мою думку, псують цікаво задуманий роман.

І остання заувага. Закінчується роман такою тирадою:

“І невже Мар'яна отак засушиться, припаде порохом на великій дорозі і не крикне свою скаргу до людства, щоб усі душі затремтіли?”

Як читач, я на цей риторичний запит Мар'яни відповів би так:

З такою філософією і практикою життя напевно засохнеш, дівчино, і припаде порохом на великому людському шляху. Від такого голосу душі людські не затремтять. У кращому випадку цей голос може викликати хібащо вибачливе співчуття.

* * *

Проблема самотності, дисгармонійності людини в сучасному світі — тема, що від деякого часу посіла дуже визначне місце в західноєвропейській літературі. Досить згадати екзистенціалізм Сартра та інтерпретацію цих його філософських поглядів у його творах (“Мертві без поховання”), новий гуманізм Кам'ю, чи експресивного психоаналітика Арманда Ляну, що своїм романом “Коли є відбій моря” надав свіжості й жттевості понурій філософії Сартра; чи зовсім молодого Ле Клезію, автора роману “Протокол”, де ліричний струм поєднано з тонкою спостережливістю й вникливою аналізою психічних явищ, чим, як відзначала критика, започатковано у французькій прозі нову стилеву, ще, правда, чітко неокрес-

лену, тенденцію; чи Сімону де Бовуар з її гострою колізією революції, правди, людини у романі "Мандарини"; чи, нарешті, німця Ганса Ерїха Носсака, автора романів "Спіраль", "Молодший брат", "Зустріч у передпокою", де основна проблематика, що дала йому славу й переклади на інші мови — це осамітненість і загубленість сучасної людини в реальному світі. Українська література за останні роки в радянських умовах, якщо поминути поезію "шестидесятників", бо не тема окрема, не дала в цьому пляні нічого. Хоч такого багатющого, барвистого типуажу осамітненої, загубленої людини, яким переповнена радянська дійсність, не знайти, здається, ніде в світі. Та очевидно, як писав колись Григорій Косинка в листі до Володимира Винниченка: з цією темою "Нізя, папаша, на екран товпитися! А може там мисль підозрітельна?.." За те українська проза поза межами літературних наглядачів, крім роману Докії Гуменної, дала в цьому філософському пляні ще кілька цікавих творів. Маю на увазі повість Юрія Тарнавського "Шляхи" і збірку оповідань Василя Гайдарівського "А світ такий гарний".

Повість Юрія Тарнавського зовсім не оцінена нашою критикою. А вона заслуговувала б на спеціальну глибшу аналізу. Типаж її — трагічна мистецька молодь в перші повоєнні роки. Національність — неокреслена. Більш-менш, у загальному, її можна пов'язати з німецьким географічним простором. А проте психологічна природа її — загальнолюдська. Молодь трагічного роздоріжжя і втрачених надій. Безглузда війна рочавила її. Покалічена переважно фізично й духово, обдарована великим інтелектом і здібністю по-своєму бачити й розуміти світ, переживши війну, вона відчула себе серед пустелі. У символічному сенсі. Серед пустелі вщерть переповненої якимись живими й рухливими суб'єктами, але зовсім далекими й чужими поколінню втрачених надій. Тому воно почало творити свій світ життя: свої радощі, свою любов, свою безнадію і смерть. Юрій Тарнавський з почуттям міри й вникливості показує цей дикий, майже інфантильний, світ так, що читач, не сприймаючи його, переживає, співчуває, а подекуди й любить. Секрет у щирості, психологічній умовитованості й мистецькій переконливості.

Зовсім іншого мистецького думання Василь Гайдарівський. І стилем, і настановою. Герої його зовсім іншого світу, ніж у Тарнавського, але того ж самого, що й Гуменної. Проте, мистецька функція їх великою мірою тотожна саме з героями повісти "Шляхи". Пригадаймо собі з оповідання "Мерехтливі зорі" звичайних, простих людей нашого Донбасу: бригадира, члена партії, відданого своїй праці Івана Луніна, відбійника, безпартійного Григорія Колесника та інших. Здавалось би, не ж цвіт кляси-гегемона і господаря великої країни. А що є насправді? Насправді це люди трагічної самотності. Люди замкнені в собі. Люди-автомати. Люди-маски.

"Усього бійся, Григорію, — говорять щиро Лунін своєму підвладному відбійникові. — У шахту їдеш — бійся її клягої. А виїдеш на-гора, — бійся людей. Моя душа вже засохла. Я ніколи не буваю від-

вертим. Ніколи не говорю щиро. Обманюю людей і себе. Всіх боюсь".

Це осамітнене життя людини, серед надзвичайного гамору, здавалось би, сповненого спільних інтересів людського колективу, насправді соціально приречене на трагічний кінець.

Або з оповідання "Непрошений гість". Інженер Іван Федоренко, син заводового робітника. Щойно повернувся з концтабору й опинився в ситуації "трагічного покоління втрачених надій". Віри в правду існуючого ладу, що постав і зміцнів іменем мільйонів таких як його батько, він більше не має. Люди навколо насторожені, замкнені, чужі, в масках. Не відповідає на листи навіть рідний брат Віктор. Чому? Адже ж він, Іван, ніколи не писав братові про своє ув'язнення? Що ж сталося? Чому мертво мовчання? Вирішує, без попередження, відвідати брата. Може хоч там, серед рідних, у рідній колись батьківській хаті, нема страшних масок, може хоч там позбудеться тяжкої самоти і віднайде людину. І що ж? Тут, у найближчому родинному колі, він відчув ще страшнішу самотність, нещирість, нелюдність. З офіційної задержуватої балачки брата-стаханівця він робить висновок, що їх улюбленого і шанованого дядька Прокопа, вродженого селянського філософа і правдолюба, у руки НКВД передав саме він, його брат, Віктор.

"Що вони зробили з людиною, що зробили!" — в розпучі, на самоті, вигукує Іван. І лише збігом обставин розкривається справжня трагедія брата і братової. Лише випадок допомагає збагнути Іванові, що все, що він бачив у поведінці брата, увесь той офіційний ентузіязм стаханівця, та підкреслена лояльність, той нелюдський тон на адресу арештованого дядька (і це в той час, як дядько Прокіп переховується в них на горищі), то лише страшна маска, якою він, брат Віктор, та його дружина, прикривають свою внутрішню трагедію, своє справжнє людське "я". Розкривши це, Іван збагнув: жодна сатанинська система, навіть така, як комуністична, не в силі вбити людину і людське в ній. Несподівано з подобою брата й братової спадає маска. І він віднаходить їх справжніми, рідними, близькими. Людина у своїй Божій подобі вічна. Вона є і буде! Така філософія самотності вникливої розповіді Василя Гайдарівського. Він використовує традиційну сюжетну форму реалістичного письма. Але надаремно пробують за це чіплятися сучасні епігони давно пережитої реалістично-побутової манери. Реалізм Гайдарівського це реалізм Довженкової "Землі" чи "Поєми про море". Він так глибоко виповнений казковим учудненням, внутрішньою експресією образів і повнотою їх сучасного звучання, що перед нами постає оновлене мистецьке явище, нове відкриття.

* * *

"Степові обрії" Людмили Коваленко — це роман соціально-історичної проблематики. Це перший том великої трилогії, що її заплянувала авторка. Формування громадської, політичної і національної свідомості української людини кінця ХІХ століття. Під-

соння доби революційного й просвітницького народництва. Вилонювання української національної свідомості серед цього загальноімперського революційного руху. Нарешті, спроба показати соціально-побутову базу того покоління, що своїм виходом на сцену історії збурило спокій російської імперії. Це ідея на основа "Степових обривів". Дієві особи "Степових обривів" — це батьки, а може й діди того покоління, що в революцію 1917 року збудило до життя окрадену українську землю, якому, очевидно, буде присвячено третій, і останній, том трилогії.

Цікаво відзначити, що цій дуже важливій добі нашої історії, в українській новітній літературі не приділено майже жодної уваги. Зокрема це стосується до української літератури там, на рідній землі. Складається враження, що доба наростання бунту і протесту проти імперсько-централістичної російської держави, в радянській Україні стоїть під твердою, хоч і неписаною заборонаю. Бо чим можна пояснити, що досі там не появилось жодного значущого твору, що був би присвячений добі революційного народництва, в українському аспекті баченого? І приємно ствердити, що ця доба стає об'єктом мистецького відтворення в українській еміграційній літературі. А одною з перших ластівок її є роман "Степові обриві".

Варто тут згадати, що цій добі та її яскравим постатям (Дебагорій-Мокрієвич) присвячений роман Галини Журби "Тодір Сокір", уривки з якого, років два тому появилися були в філядельфійському журналі "Київ", і який рік тому здано до друку, але з причин мені ближче невідомих, не вийшов чомусь і досі. І це дуже велика шкода, бо був би він цікавою паралеллю до аналізованого роману Людмили Коваленко.

"Степові обриві" — сюжетний соціально-побутовий роман. Авторка не експериментує ні в мові, ні в образах, ні в сюжетобудові. Розповідь свою веде вона в стилі старої, доброї реалістично-побутової манери письма. Розлоге життя українського провінційного промислового міста над Озівським морем. У центрі дрібне міщанство, купецтво, духівництво, гімназійна та студентська молодь, учительство, адміністративні та поліційні урядовці і, нарешті, навколишнє селянство. Їх духові, господарські та торговельні зв'язки. Офіційно, в адміністративних та господарчих стосунках, — мова, стиль і форма російської імперії. У вузких родинно-сусідських стосунках і побуті — стиль, форма, а значною мірою і мова, українські. Але це лиш як неусвідомлена стихія, як невмируща традиція. І тільки, офіційно, зовні вся показова форма — російсько-імперська. І ось у цьому устояному конгломераті різних суспільних верств, на широкому тлі побутово-господарчого життя, з його радощами і смутками, з народженням і смертю, родинним щастям і зрадами, юнацькими мріями і клопотами старших, поступово, ніби непомітно, ніби випадково народжується (як органічний і невідкличний) процес усвідомлення ненормального і несправедливого суспільного ладу, а з ним — протест проти всепожи-

раючої імперії, і рівнобіжно українська національна свідомість, як кінцевий вислід.

До всієї ідейно-композиційної схеми роману я мав би застереження, що ракурс бачення української проблеми в ньому завузкий. Аджеж тоді, коли виростали й діяли герої роману, ці перші паростки української свідомості в загальноімперській машині, українська політична думка була вже на багато вищому рівні, ніж це виявляється в романі. Тож уже була доба Драгоманова, Подолінського, Франка і Грінченка. Доба досить високого політичного й державного думання. І дивно, що вона, якось, лише глухим відлунням відбилася в свідомості, і то деяких тільки, героїв "Степових обривів".

Попри це, роман усе ж таки є цікавою і корисною для роздуму читача лектурою. Цьому сприяють: добра, хоч і не бездоганна, мова, пластичність побутових і психологічних деталей, характерів і вміле, з належним дозуванням інтриги, розгортання продуманого сюжету.

* * *

Дальша поява минулого літературного року це повість Ярослави Острук "Родина Гольдів". Це трагічна історія родини жидка-лікаря Гольди в добу німецької окупації, гетта і масового нищення жидівського народу. Основна сюжетна схема повісти, у дуже загальних рисах така: українська селянська родина, перед фактом загибелі родини Гольдів, що потрапляє в гетто, з великим ризиком для свого життя, рятує дочку лікаря, Міру. Утративши всякий зв'язок з батьками, будши певною, що вони, як і більшість жидів, що залишилися у гетто, згинули, Міра наприкінці війни вихрещується і виходить заміж за сина тієї родини, що її врятувала, теж колишнього в'язня Гестапо. З ним вона виїжджає на Захід. Тут у дивних, як сон, обставинах вона зустрічає матір, що чудом урятувалася, а згодом і батька, доктора Гольда, якого всі давно вважали мертвим. Поєднана, через багато років страждань, родина Гольдів, проте, не знаходить щастя. Тяжка, нерозв'язана проблема: іудейство і християнство, стає причиною трагічного кінця Гольди.

Я не прихильник такої розв'язки, до якої прийшла авторка. Для мене мистецько непереконливою є тенденція авторки, згідно з якою жидівська дівчина, щоб одружитись з українцем, повинна вихреститись. Для мене ця тенденція — забобонна. Наші часи принесли вже простіші і, на моє розуміння, людяніші форми творення родини, в основі якої лежить справжнє кохання незалежно від кольору, раси і віровизнання. Але я мушу з признанням підкреслити, що поява цієї глибокогуманної своєю наставленням повісти, поруч з оповіданням Остапа Тарнавського "Вихід у призначення" ("Слово", ч. 1), є першою ластівкою в українській літературі. Уперше за об'єкт своїх мистецьких інтерпретацій автори беруть ідею людських стосунків між українцями й жидами в найлютішу добу нової історії. Уперше гуманно потрактовано трагедію народу, що від віків жив на нашій території й серед нашого народу, а в останньому

зударі двох ворожих нам сил, упав такими незчисленими і невинними жертвами. Саме тому "Родина Гольдів", як і згадане оповідання Остапа Тарнавського, є вартим уваги здобутком нашої літератури останнього року.

Помітна прикریсть у повісті це погана українська мова. Тут треба було б попрацювати багато більше і уважніше. Львокальна говірка ("я тут при нічому", "Максим міг тепер приглядатися дівчині"), чи такі форми як "горіюча святиня", "горіючі доми", "невилічима", "безсильний", "підчеркувати", "рискувати", "вистарчати", "довжник" і багато подібного дуже знижують мистецьку вартість в основі цікавої і корисної повісти.

* * *

Серед творів про людей зовсім, ніби, несподівано появився у нас твір про тварин. Софія Парфанович, авторка багатьох книг про людей і природу ("Загоріла полонина", "Люблю діброву", "У лісничівці", "На схрещених дорогах" та інші), обдарувала нас спочатку повістю з життя людей і kota ("Вірний приятель"), а оце недавно — повістю про незрадливого друга людини пса Фіка — "Такий він був".

В українській літературі взагалі творів про тваринний світ майже немає. Є народні й літературні казки й байки. Маємо безсмертного "Лиса Микиту" Франкового, можна пригадати ще одну-дві речі за всю столітню історію нашого новітнього письменства і все. Але й ці речі, як ми знаємо, є творами перш усього про людей. Перший і єдиний твір властиво про тварин — оповідання "Білесенька" — дав В. Винниченко в муженську добу свого життя. Але цей надзвичайно тонкий своїм психологічним виникненням у змісловий стан тваринного світу, твір пролежавши понад двадцять років в течії письменника, побачив світ тільки після смерті його у виданні Винниченкової Комісії УВАН у США. Проте, для ширшого читача, він так і залишився невідомим і по сьогодні. Тому, дуже приємно відзначити в баянсі наших минулорічних здобутків цей оригінальний і безсумніву талановитий твір Софії Парфанович. Це не банальна розповідь про свого улюбленого песика, як може комусь видатися. Ні. Це повний справжнього, глибокого драматизму мистецький твір, піднесений до типового образу й типових обставин нашого недавнього мандрівного і непевного життя.

* * *

Про тривожні й непевні перші повоєнні роки, про "острови Ді-Пі", про життя в них наших людей, про їх горе, радість й сподіванки, цікаво розповідає Дарія Ярославська у своєму першому томі трилогії "Повінь" — "На крутій дорозі".

Справді бо, таборова доба в історії нашого другого "великого ісходу" з рідного краю, надзвичайно цікава. Різноманітний людський типаж у досить складній драматичній і комічній ситуації, непевність сьогодення буття й моторошна неясність завтрашнього, усе це надзвичайно вдячний матеріал для пись-

менника. І дивно що досі наша література не відтворила належно цю цікаву добу. "На схрещених дорогах" Софії Парфанових, "Гнат Кіндратович" Зосима Дончука, ще декілька оповідань і гуморесок і це все в нашій еміграційній літературі про цю барвисту і неповторну добу. Тому нова спроба Дарії Ярославської ширше і глибше зобразити добу Ді-Пі і людей, що виповнювали їх заслугу на особливу увагу.

Перед нами український Ді-Пі табір десь на півдні Баварії, у підніжжі Альп, поміж горами Габелем і Наделем, недалеко від старовинного містечка Обергайм.

"І гори довкруги і Обергайм усе споконвіку німецьке, — пише в своєму вступі авторка, — але на малому просторі поміж Габелем і Наделем таки Україна. Що не кажіть, а таки вона там є! Мала і безкорінна, але існує...

...Управа табору з др. Паньковим на чолі, і дві церкви — католицька і православна — у приміщеннях, перероблених із гаражів, або стаєн, школи, фахові курси, народній університет і різні товариства, усе таке, яке відповідає тим людям, таке, яке було, чи могло би бути десь там над Дніпром чи Дністром, дарма, що річка, яка перепливає табір, називається Остар".

На цьому дивному і тимчасовому острові, відразу ж по закінченні війни, почали скупчуватися різні люди з усіх великих просторів покинутої землі української: недавні військовополонені, колишні в'язні концентраційних таборів, силою евакуйовані чи вигнані на примусові роботи, втікачі від нової тиранії і т. п. Різні віком, місцем походження, соціальним станом і освітою всі вони, проте, об'єднані єдиним рішенням: не вертатися на батьківщину, де запанувала тиранія, шукати нових шляхів життя, нового місця під сонцем.

Внутрішній психологічний стан цих людей, їх побут, переживання, їх радість і смутки, просвіти налії і розчарування, одно слово всебічне життя людей в умовах злиднів, непевності і неясних перспектив, — це основне тло сюжетної канви роману "На крутій дорозі". Роман читається з неослабленим інтересом. Дарія Ярославська вміє пластично розповідати і показувати основних своїх героїв. Інтригуюча традиційно-сюжетна розповідь, ускладнена просмиками пригодницько-авантурних ситуацій, творить барвисту картину життєвого дійства і тримає читача в стані активного зацікавлення.

"На крутій дорозі" ще ніякої розв'язки, ба навіть натяку на можливу розв'язку, всіх накреслених сюжетних колізій, не подає. Перед нами покищо тільки розгорнено сюжет і зав'язано кілька основних сюжетних гудзів. Перша колізія: Ірина Наверська — лікар Никифор Нечай — капітан американської армії, відповідальний службовець УНРРА, Джеймс Е. Вилсон; друга колізія: Настка — Ілько — і американський вояк Сай; третя колізія: таборова управа на чолі з д-ом Паньковим — зріст опозиції на чолі з магістром Соколою, полковником Жучко — сто двадцять осіб, позбавлених статусу Ді-Пі; четверта колізія: о.

Гавота — лісова криївка втікачів з таборів полонених — добровільний розвідник Лапчак.

Основний зудар, драматичні пуанти конфліктів цих чотирьох сюжетних ліній та їх розв'язка становитимуть, очевидно, зміст наступних двох частин трилогії "Повінь".

Хотілось би, щоб у наступних частинах мова була краща. Щоб замість "вугла" був "кут", замість "змінчивість" — "мінливість", замість "шляхотний" — нормально літературне "шляхетний", замість "обрушився" — "накинувся", "напав" чи якийсь інший, але український синонім, замість "діточий" — "дитячий", замість нековерного "воплоченням" (від російського слова "воплощением") — загально прийняте "уособленням" і таке інше. Хотілось би, щоб авторка була економніша і стисліша у своїх розважаннях про внутритаборові конфлікти (прилад: стор. 193—195) чи суспільно-моральні проблеми. Краще це показати в образах і не обтяжувати читачів проповідницькими медитаціями.

Але поза цим, читач, закінчивши першу частину "Повені", з нетерпінням чекатиме на дальші частини. Уміле сюжетне розгортання інтриги, наростання конфліктного напруження між живими, діючими силами роману та чітке психологічне окреслення кожного образу сприяють цьому.

Завершує минулорічну працю жіночого, чи як сказав би Мартин Задека, "матріярхатського" сектора прозаїків-емігрантів збірка оповідань Оксани Керч "Наречений". На жаль, саме ця книжка належить до тих, які в поле мого овиду не потрапили й досі. Тому, з вірою, що це добра й цікава книжка в баянсі наших здобутків за минулий рік, я дозволю собі перейти до чоловічого, "патріярхатського" сектора нашого об'єднання.

* * *

Почнімо з найменш досі відомого Павла **Маляра**, автора роману "Чайка" — першої частини трилогії "Золотий дощ", що вийшов минулого року у видавництві "Нові дні". Років 18 тому, в Ульмі, у видавництві "Прометей" під прізвищем Павло Маляр вийшла була перша невеличка збірка кількох оповідань. На титульній сторінці її стояло, крім прізвища автора і назви збірки ще й таке: "Твори, том 1". Не знаю хто так зло пожартував тоді над молодим автором, чи це, може, була його власна дитяча вигадка. Але глянувши на малесеньку книжечку з таким претенсійним додатком, я був засмучений і мені здалося, що з такого автора нічого не вийде. Та пройшов деякий час, у пресі появилася кілька нових оповідань Павла Маляра, а ще пізніше (1955 року), вийшла окремо друком ширша його повість "Хліб". Ця поява вже поважно захитала мій перший негативний присуд авторові. А коли позаминулого року на мій робочий стіл потрапив великий, у кілька сот сторінок машинопис нового роману Павла Маляра "Золотий дощ", то мої давні упередження цілковито розвіялися. Рукопис ще не був тоді цілком готовий. Він вимагав ще дуже солідної авторської редакції. Але генеральне ідейно-мистецьке звучання задуму,

образи, метафори, багатство і свіжість та оригінальність стилістично-мовних компонентів були вже на такому рівні, що давали право твердити, що в нашу літературу прийшов новий розумний і справжній майстер прози.

Маленький приклад з другої частини роману "Золотий дощ".

Юнаки і юнки перших пореволюційних років. Вони сповнені соняшною вірою, що весна не тільки в їх сімнадцятилітньому житті, а й в історії їхнього народу. Вони залюблені в свою батьківщину, яку сприйняли як відкриття, як чудо. Україна і всесвіт — це невід'ємні поняття. Вони майбутні філософи і мрійники, математики і астрономи, фізики і мистці пензля, поети і воїни.

На дослідній площі шкільної обсерваторії розпізнають тайни космосу двоє: Андрійко й Улянка.

"Посідавши рядом на високому ганку, вони милували зором золоте семизір'я, що пірнало війям за садки. Юні закохувались, в парі сидівши. Вони притискались плечем до плеча й слухали, як переливалась між ними їх кров з таким шумом, з яким у риннаве вода в зливу летіть. Вони навіть не цілувались, однак їх лица й уста обсідали палкі метелики пречистого цілування, і юні обоє усміхались душею до свого щастя, що летіло на зоряних висотах і несло їх з собою з таким гоном, як летить космічний простір.

Улянка тихо говорить:

— ...і розумієш, Андрійку, будуть відкриті шляхи на планети, у народів стануть космічні знаки державними гербами, я бажала б тоді нашій Україні за герб мати золоте семизір'я, що ніколи не сходить з небес нашого степового простору — золотий Великий Віз..."

Поважний і вдумливий критик Юрій Клиновий у своїй недавній статті про "Чайку" Павла Маляра, після докладнішої аналізи роману, написав: "Я не вагаюся сказати, що Маляр опинився, або от-от опиниться на верхів'ях української прози". Більше того, цей же критик далі стверджує, що "Чайка" має багато спільного з повістю Юрія Яновського "Чотири шаблі". Але не як сліпе наслідування, а лише як тожність відчуття глибини доби і людей її. Критик встановлює родовідну лінію Маляревої прози і веде її від "Тараса Бульби" М. Гоголя, через Марка Вовчка, В. Стефаніка, Г. Косинку, М. Хвильового і нарешті Ю. Яновського та Т. Осьмачку і стверджує:

"До цієї групи письменників входить тепер своїм твором також Павло Маляр".

Я не заперечую цієї дуже високої оцінки нового роману Маляра. Йі можна було б дещо уточнити, дещо збільшити, а дещо зменшити в родовідній лінії, але в принципі вона, ця оцінка, заслужена. І якщо еміграційна українська література, у трактуванні тих чи інших історіософських і мистецьких проблем, із свого становища, продовжує і поглиблює давно розпочатий диспут з літературою радянської України, то твір Павла Маляра стоятиме першим на передовій лінії цього історичного творчо-ідейного діалогу.

(Далі на стор. 31-ій)

У ПОШУКАХ СКАРБІВ

Продовження

Через велику кількість невідкладних матеріалів ми в останніх двох числах не змогли продовжувати друк праці І. Шаповала про академіка Дмитра Яворницького, що викликало протести багатьох читачів.

Просимо вибачити і друк цієї клички продовжуємо. РЕД.

Задзвеніли струни — і полилася бадьора пісня запорізького маршу:

Ой зібралися орли чайку рятувати, слави здобувати.
Ой чи пан, чи пропав — двічі не вмирати,
Гей нумо, хлопці, до зброї! На герць погуляти,
слави здобувати!

Ой чи пан, чи пропав, вдруге не вмирати.
Гей нумо, хлопці, до зброї!

Нам допоможе святий Юрій ще й пречиста мати
турка звоювати.

Ой чи пан, чи пропав, вдруге не вмирати.

А Дмитро Іванович слухає та витирає хустиною непрохані сльози.

— Бачите, синки, цього марша співали запорожці, коли виступали в похід. Он в чому його сила!

Після маршу кобзарі на замовлення господаря виконали похідну пісню «Заспівали козаченьки». До душі прийшлась і ця пісня. Далі кобзар О. Т. Дзюбенко ударив по стунах і почав заспівувати «Ой літа орел, літа сизий». Його підтримали інші кобзарі. Потім виконали «Думи мої, думи мої» за Шевченком. Заспівали про Морозенка, а далі пішли кобзарські думи: «Плач невольників» та «Про вдову і трьох синів».

— Спасибі вам, синки, що повеселили мою душу. Ви ніби цілий ківш сили влили в мене. Дуже й дуже дякую!

Дмитро Іванович обняв усіх кобзарів і розцілував.

— Синки! От що хотів сказати вам: завтра понеділок. Всі приходьте в музей. Буду чекати вас о 9 годині ранку.

— Добре, Дмитре Івановичу, прийдемо. Дякуємо за вашу ласку, за запрошення.

В умовлений час всі кобзарі були вже біля музею. З'явився й Дмитро Іванович. Він був радісний, у чудовому настрої. Узяв кобзарів і повів їх сам по музею. Зупиняючись перед кожним експонатом, давав пояснення — де й коли знайшов ту чи іншу річ. З великою майстерністю він розповів кобзарям про картину «Козак у бою», з коментарями прочитав листа запорожців до турецького султана, а потім розповів їм цікаву згадку про славнозвісного кобзаря М. С. Кравченка, який був частим гостем у Дмитра Івановича.

— Він, було, як приїздить до Катеринослава,

— говорить Дмитро Іванович, — то завжди заходить до мене або прямо в музей. Сяде на східцях біля музею, грає і співає цілими годинами. А людей біля нього — цілий натовп. Жив кобзар Кравченко у мене по місяцю, а то й більше. От одного разу я йому й кажу: чув я в народі, проміж старих людей, що є така гумористична пісня «Про біду». Але виконання та її змісту не чув. Чи не проспівали б цю пісню?

Кравченко замахав руками й категорично відмовився її співати.

— Цю пісню я знаю, але співати не буду.

— Чому не будете?

— Тому що то сороміцька пісня: у хаті не можна її співати.

— Та співайте, я дозволяю. Це ж твір народній! — умовляв Дмитро Іванович.

— Ні, ні! Хоч і народній, а в хаті не буду співати.

— То, може, вийдемо з хати?

— Ходімте в поле, щоб ніхто нас не чув і не бачив.

Дмитро Іванович погодився. Пішли вони з кобзарем Кравченком у поле, відійшли далеченько від міста. Навколо їх одні жита половіли.

— Давайте ось тут, у житі, — запропонував кобзар.

Зайшли вони в жито, присіли на обніжку, і там кобзар впівголоса проспівав гумореску «Про біду».

Зміст її такий: ходить біда по людях, чинить їм то дрібні, то великі шкоди. В однім випадку вона «від Івана — вийшла п'яна», в іншому — «від Бориса — вийшла лиса», потім «прийшла до Гаврила — хату розкрила», а від «Ягора — вийшла гола». «Пішла біда до Федора — піднялася та й у . . . я». Гнали біду у вікно, гнали з дверей, а вона умудрялась схватись у дворі. Висновок такий: «Чорт біду перебуде — одна згине, а десять буде». Оригінальним у ній те, що біда йде від панського терема, а приносить горе в бідні хати.

Ой над яром глибоким,

Стояв терем високий,

А з-під того терема вийшла біда молода.

...У 1935 році Дмитрові Івановичу минуло 80 років. Дружина спекла традиційний пиріг, а ювіляр запросив до себе, щоб повеселити душу, місцевого кобзаря В. І. Носачевського. Цей кобзар добре володів ліричним тенором і спершу почастував Дмитра Івановича піснею «Думи мої, думи мої».

— А чи знаєте ви пісню «Зоре моя вечірняя»?

— спитав Дмитро Іванович.

— Знаю! Проспівати?

— Будьте ласкаві, проспівайте цю пісню.

Дмитро Іванович — співуча людина з природи. Сам знав багато пісень на слова й на голос.

Після цих двох пісень кобзар виконав ще про Байду, Кармелюка, Морозенка, Супруна і багато інших пісень та гуморесок.

Під час перепочинку кобзар Носачевський звернувся до Дмитра Івановича з просьбою:

— Розкажіть мені, Дмитре Івановичу, хоч коротенько про історію кобзи та видатних кобзарів. Це мене дуже цікавить.

— Якщо ви маєте велику охоту послухати про це, то розкажу.

Цілу годину Дмитро Іванович розповідав йому про виникнення й розвиток кобзи, про кобзарів як творчу силу народу, про розвиток цього музичного мистецтва.

— А чи знали ви кобзаря Вересая? — запитав Носачевський.

— Остапа Микитовича Вересая знав, чув його пісні і розмовляв з ним. Це був видатний український народний кобзар. Сам він з кріпаків. Жив на Полтавщині. У дитинстві, коли йому було 4 роки, осліп. Він ще з юнацтва відчув у собі природне обдарування і пішов у науку до кобзарів. Мав добрий голос та слух, а тому блискуче опанував кобзарське мистецтво.

— А що співав Остап Микитович?

— У його репертуарі було багато історичних, побутових, сатиричних та жартівливих пісень. Він виконував народні думи, які дійшли й до нас. Це «Як три брати з Азова втікали», «Невольницька», «Дума про бурю на Чорному морі», «Про удову і трьох синів», «Дума про Хведора Безродного» та «Вітчим».

— А які в нього були сатиричні пісні?

— Улюбленою сатиричною піснею Вересая була пісня «Про правду й неправду». За цю пісню кобзар не раз жандарми заарештовували... Остап Вересай — дуже популярна свого часу людина. Він привернув увагу вчених, композиторів, художників. У 1873 році його було запрошено до Києва для виступу на засіданні Географічного товариства.

Дуже цікавився творчою працею Вересая український композитор М. В. Лисенко. Він організував кілька прилюдних концертів кобзаря Вересая в Петербурзі.

— Дозвольте ще вас спитати?

— Будь ласка!

— Чи є хто з послідовників Вересая?

— Аякже, є! Один з найкращих послідовників Вересая — це відомий кобзар, теж полтавець, Михайло Кравченко.

— Ви, Дмитре Івановичу, кажете, що особисто знали Вересая?

— Так. Мене з ним познайомив Микола Віталійович Лисенко. Сам Вересай, як уже говорив, добре грав і співав, але на вроду був некрасивий. А дружина в нього була велика красуня. От одного разу я й спитав її: «Скажіть, як це сталося,

що ви, така красуня, вийшли заміж за такого старого, незрячого і некрасивого Остапа?» «Скажу! — говорить вона. — Коли Остап сватався до мене, то я багато разів проганяла його. А він, було, прийде з кобзою, сяде біля хати та як заграє, як заспіває, ну, вірите — душу розриває. Розтопив мою душу... заволодів моїм серцем. От і пішла за нього заміж».

Дмитро Іванович розповів своєму гостеві, що в свій час багато українських співаків та кобзарів славились і в Росії, навіть при царському дворі. Він назвав прізвище кобзаря Петра Любистка, який ще замолоду був узятий до царського двору, де грав на кобзі, співав народні пісні — втішав молоду царицю Єлизавету, а коли вона була вже дорослою, то з грамотою відпустила Любистка на рідну Полтавщину.

— Знаєте що, — вийшов Дмитро Іванович з-за столу, — ходітьте зі мною в садочок. Треба ж вас угостити свіженькими фруктами з мого саду.

Зайшли в сад. Дмитро Іванович нарвав груш, яблук, абрикосів і підніс гостеві.

— Ну, як на смак?

— Чудові! — похвалив кобзар Носачевський.

— Спасибі вам, Дмитре Івановичу, за вашу гостинність, за добре і ласкаве слово.

ЗНАЙДЕНИЙ ТАЛАНТ, АБО ЩЕ ОДИН СКАРБ

Знайомство мандриківського тесляра Михайла Тимофійовича Овчаренка з професором Д. І. Яворницьким почалося ще з перших років створення музею. Він і його брат Василь були добрі теслі — робили чудові меблі й вітрини. Про це довідався Дмитро Іванович. Одного разу професор Яворницький прийшов у Мандриківку, знайшов Михайла Тимофійовича і запросив його до музею на постійну роботу. Більш за все йому доводилося там робити вітрини для експонатів. Ці вітрини по своїй красі були неперевершені.

Майстерня, де виготовлялися вітрини, містилася у підвальному приміщенні музею. Тесляр М. Т. Овчаренко мав таку звичку: працює і співає. Якось його дзвінкий голос почув Дмитро Іванович. Він спустився в підвал, став за дверима і уважно слухає пісню тесляра. Потім відчинив двері і зайшов до майстерні.

— Ви, я чую, співаєте добре?! — усміхаючись, сказав Дмитро Іванович.

— Та трошки співаю. Це, так би мовити, для душі. У нас весь рід співучий. Ось ми три брати — всі співаємо. — відповів Овчаренко.

— Он як! Це добре. Ану, прошу вас, Михайле Тимофійовичу, утніть мені якої-небудь.

— Яку б ви хотіли?

— Та ту, що ви більш за всіх любите.

— Я проспівую для вас улюблену пісню: «Між горами вітер віє».

— Добре, послухаю. Співайте!

Дмитро Іванович присів на ослоні, а тесляр

став біля свого верстата. І полилась чудова мелодія. Співав Михайло Тимофійович Овчаренко тенором, ледь примружуючи свої карі очі. Голос його по силі й тембру скоріше був лірико-драматичний.

Вчений слухав його пісню і радів, що знайшов доброго майстра, а ще кращого співака.

— Добре ви співаєте. Ану, давайте спробуємо удвох проспівати, — запропонував професор.

— Давайте! — згодився Михайло Тимофійович. — Тільки ж якої? Може, «Дивлюсь я на небо»?

— Хай буде «Дивлясь я на небо».

Обидва вони підхопили знайому мелодію і дружно вивели її до кінця.

Зустрічі Дмитра Івановича з співучим теслею зачистили. Професор запрошував його додому і там слухав пісні, які тесля виконував під акомпаньямент кобзи.

Дмитро Іванович ще більше полюбив Михайла Тимофійовича, коли довідався про його дружбу з відомими артистами — близькими друзями Яворницького — Паторжинським та Цесевичем.

Колись артист Паторжинський керував у Дніпропетровську хором ім. Лисенка. До складу цього хору входили брати-теслярі Михайло та Василь Овчаренки. А з Цесевичем вони часто виступали на концертах у місті та в приміських селах. У Василя Овчаренка ще й досі збереглось фото капелі, на якому видно Паторжинського, багато мандриківчан, а серед них і брати Овчаренки.

— У нас тут, — сказав Василь Тимофійович Овчаренко, — вся Мандриківка співає. Так здавна повелося.

— Я ніколи не забуду, — згадує Ольга Михайлівна Овчаренко, — як мого батька хотів Дмитро Іванович вивести в люди. А це було так.

У 1906 році, коли батькові було 32 роки, у музей до професора Яворницького прибув з Петербурга якийсь видатний діяч культури. Дмитро Іванович весь день водив гостя по музею, а під кінець сказав йому:

— Я вам, голубе, ще не все показав.

— А що ж тут є у вас цікавого, чого я не бачив?

— Тут у нас є скарб. Хочете його побачити?

— Аякже, з великою радістю. Мабуть, той скарб не простий, золотий? — цікавився петроградець.

— Ні, не золотий, а, мабуть, дорожчий! — відповів Дмитро Іванович.

Тоді професор Яворницький покликав доглядачку музею бабусю Діброву і шепнув їй на вухо: «Швиденько покличете сюди Михайла Тимофійовича».

Хвилини через п'ять перед Дмитром Івановичем і гостем стояв тесляр у полотняному фартусі, із стамескою в руках, готовий виконати якийсь ремонт вітрини.

— Оце той скарб, що я хотів показати вам. Знайомтесь! — відрекомендував Дмитро Іванович теслю музею.

Гість подав руку і здивовано дивився то на Дмитра Івановича, то на теслю, не розуміючи, в чому річ, що за жарти. Він чекав, що перед ним відкриють скриню з золотом, а тут стоїть проста робоча людина з чорними вусиками, акуратно причесана на проділ і з стамескою в руках.

— Тут ось яка справа, Михайле Тимофійовичу, — почав Дмитро Іванович, звертаючись до теслі. — Перед вами чоловік великої культури, людина впливова. Це гість із самої столиці — з Петербурга, він дуже любить пісні. Заспівайте йому що-небудь.

У той час музей уже скінчив свою роботу і двері для відвідувачів були зачинені. Михайло Тимофійович трішки зніяковів, повагався перед незнайомою людиною, потім згодився. Він заспівав свою другу любиму пісню: «Повій, вітре, на Україну».

Гість стояв мов зачарований. Він уважно вслухався в нюанси пісні, яку виконував тесля. Його обличчя говорило за те, що виконання пісні не тільки подобається, він вражений ним.

— Ну, це ви проспівали нам українську пісню, а може, тепер для гостя щось з російських пісень зможете виконати? — попросив Дмитро Іванович.

— Спробую.

— А яку ж ви нам тепер заспіваете?

— Якщо шановному гостеві до вподоби, то я проспівую: «Ночь сошла на землю, тихо все кругом».

— Просимо, Михайле Тимофійовичу, — сказав поважний гість, — проспівайте, послухаємо охоче.

Михайло Тимофійович виконав і цю пісню.

СПОЖИВАЙТЕ
НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВІШИЙ ХАРЧ,
ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ
МОЛОКО
І МОЛОЧНІ
ПЕРЕТВОРИ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ
Rogers Dairy Ltd.
459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

— Ну як? — звернувся тоді Дмитро Іванович до гостя.

— Бачу, що ви не жартуєте зі мною: це такі скарби! — сказав гість. — А чому ж ви не вчитесь далі? — зацікавився петербуржець.

— Куди мені вчитися! Я скінчив всього-навсього двокласну школу. А тепер — сокира, пила, фуганок — от і вся моя наука!

У розмову втрутився професор Яворницький.

— Я навмисне показав Михайла Тимофійовича, щоб ви почули голос цієї людини, визнали її обдарування і допомогли якось влаштувати в столичну театральну школу. От що мені дуже хотілось! — підкреслив Дмитро Іванович. — Ви ж гляньте: талант гине!

— Добре, я поклопочу!

Ішов час. Михайло Тимофійович уже й забув про ту зустріч. А гість і Дмитро Іванович — не забули: вони робили своє. Тижнів через три-чотири з Петербурга на ім'я Дмитра Івановича прибув пакет, а в ньому — виклик обдарованому співакові до столиці.

— От що, — сказав Дмитро Іванович, звертаючись до теслі, — даю три дні строку, а потім збирайтесь в дорогу і гайда в Петербург вчитися. А там, як вийдете в люди, будете співати у столичних театрах, то й мене, старого, згадайте.

— Спасибі вам, Дмитре Івановичу, дуже дякую за ваші чутливі, батьківські турботи, за щирі допомогу, — відповів йому тесля.

Та радість була недовгою. Повернувшись додому, Михайло Тимофійович розповів своїй дружині про пакет з Петербурга і про наказ Яворницького — негайно їхати в столицю. Дружина — в сльози:

— Куди ти пойдеш? На кого нас покинеш? Ні, облич, — благала вона, — не з нашими достатками їхати в Петербург. Ми тут загинемо без тебе, як мухи в окропі.

Сльози дружини, біля якої було троє дітей, докази, благання зробили своє. Михайло Тимофійович Овчаренко пожурився, посумував, що так склалися обставини, і змушений був забути про свою подорож до столиці.

Дмитро Іванович дуже розгнівався на Михайла Тимофійовича і його дружину.

— Отак і гинуть народні таланти! — сумно сказав він, нарікаючи чи то на Овчаренка, чи то на ті обставини, що не дозволили теслі скористатися його допомогою — стати артистом за покликом душі.

НЕЗВИЧАЙНЕ ПОЛОТНО

Відвідувачі Дніпропетровського історико-археологічного музею часто затримуються біля загадкової картини, намальованої на дверях.

Історія цієї картини незвичайна.

Одного разу Репін прислав до Яворницького свого талановитого учня Миколу Івановича Струнникова. Оббираючи з колекції вченого потрібні ек-

спонати, художник розговорився, а розговорившись, влодобав талановитого збирача народних скарбів. Бажаючи завдячити чимось Дмитрові Івановичу, Струнников запитав:

— Скажіть, Дмитре Івановичу, що б вам на-малювати на спогад?

— От що, голубчику. Намалюйте мені страшного запорожця. Покажіть у ньому силу, мужність, відвагу, та таку відвагу, щоб люди вірили, що ворог не тільки козака, погляду його боявся.

Молодий художник швидко зрозумів задум історика і виконав свою роботу на масивних дверях тієї кімнати, у якій жив Д. І. Яворницький. Картина була названо «Козак у бою». Обличчя козака на цій картині налите кров'ю, очі горять ненавистю до ворогів: він не може простити їм спустошливих нападів на рідні землі, великого горя, завданого українському народові.

Коли вчений перебирався з Москви на постійне мешкання в Катеринославі, захотів, було, взяти з собою й цю картину-двері. Але купець Бахрушин — господар будинку — не поступився своїм добром.

— Двері мої! — твердив він, гарячкуючи.

— А козак мій! — пояснював Яворницький.

Ця суперечка тривала довго. Мирним шляхом її не вдалось розв'язати: справа була передана в судові органи. Там винесли таке рішення: оскільки на двері з картиною два претенденти — розпиляти їх на дві рівні частини, а потім кинути жеребки. Кому що випаде, той тим і повинен задовольнитись.

Так і зробили. Яворницькому, на щастя, дісталася верхня частина дверей із зображенням козака, а купцеві Бахрушину — нижня.

У 1905 році картину «Козак у бою» Яворницький подарував музею.

Коли Дмитро Іванович водив по залах чоловіків, то, жартуючи, пояснював так:

— Мені дістався по жеребку козак, а купцеві — штани і те, що в штанях.

Кожного разу це пояснення кінчалось вибухом дружнього сміху.

ЗАПОРІЗЬКИЙ ЖУПАН

Дійшла якось до Дмитра Івановича чутка, що в князя Урусова зберігається запорізький жупан.

Це зацікавило професора. Довго обмірковував, як потрапити до того князя. Вирішив ближче з ним познайомитися і зробив так, що Урусов сам запросив Яворницького до себе в гості.

Князь був радий відомому історикові Запорізької Січі. Він охоче показав йому чудовий жупан з червоного сукна.

Дмитро Іванович нехотя розглядав його, хоч самому дуже кортіло мати цей жупан у музеї.

Почав знижувати йому ціну.

— Звідкіля це ви взяли, що жупан запорізький? Це звичайний жупи, яких я немало бачив на своєму віку: простий, нічим не примітний...

Князь дратувався, намагався довести, що цей

жупан — власність його предків, що він і далі буде його зберігати як реліквію.

— Дивус мене, — сказав Дмитро Іванович, — людина ви освічена і повинні розуміти, що зберігати такі речі дома не варто: йому місце в музеї. Давайте я виставлю цей жупан напоказ глядачам. Вас там будуть згадувати добрим словом. Згода?

— Ні, ні! Що ви, як можна? Я не хочу ображати честь своїх предків, — не поступався князь.

— Ну що ж, силою не збираюсь брати. Почекаю, коли ви самі зрозумієте і принесете його в музей.

Зимова ніч. Надворі лютує хуртовина. Дмитра Івановича не випустили з будинку, залишили ночувати в покоях князя. Та не спиться гостеві. Цілу ніч він перевертався з боку на бік, думаючи про козацький жупан.

І надумав таки.

— От що, князю, — сказав він другого дня. — У мене є до вас велике прохання.

— Будь ласка, — зацікавився князь.

— Найближчими днями до музею повинні прийти з Чехославащини екскурсанти. Я хочу показати їм у повній красі запорізький відділ. Там є все, але жупана немає. Дайте мені його хоч тимчасово!

— Якщо так, — відповів князь, — згода, беріть.

Минає місяць, два, три, а про жупана ніякої звістки.

Сідає князь в свого екіпажа і гайда до музею. — В чому справа, Дмитре Івановичу? Чому не повертаєте мого жупана?

Дмитро Іванович шанобливо бере князя під руку і веде його в запорізький відділ.

— Бачите, князю, де ваш жупан? Отут йому місце! Ви, князю, на мене не ображайтеся. Тут, у музеї, запорізький жупан тисячі людей побачать, а що у вас? Та його у ваших хоромах міль поїсть! Ніхто й спасибі вам не скаже.

— Ех, — махнув князь рукою. — Жалко жупана, та, бачу, нічого з вами, Дмитре Івановичу, не вдієш. Гаразд, нехай висить жупан у вітрині.

— От жупан, так жупан! — розхвалював Дмитро Іванович. — Це справжній запорізький жупан. Ми напишемо під ним, князю, що ви подарували цей жупан для музею. А це вже честь і хвала для вас.

Дмитро Іванович не признався, звичайно, що ще до приїзду князя в музей жупан був уже заінвентаризований.

ВИПАДОК ПІД ГІЛЛЯСТИМ ДУБОМ

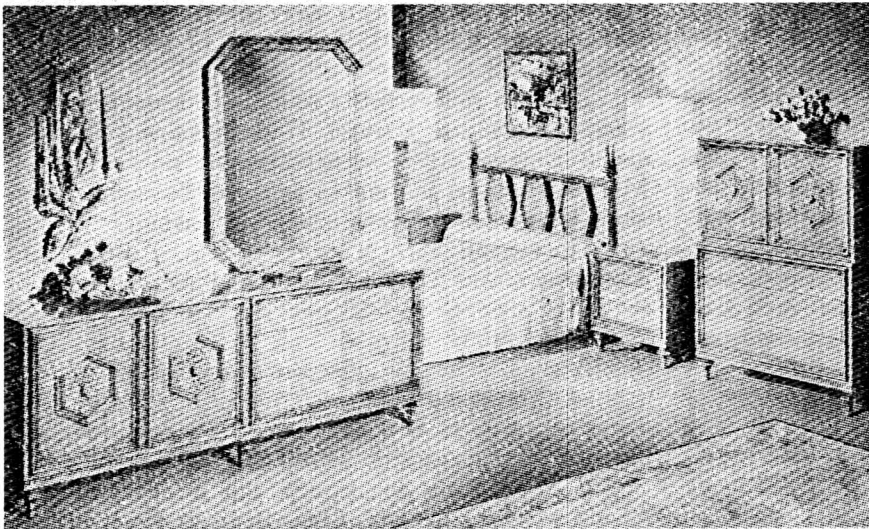
Дворянин І. Магденко часто хвалився, що він і його предки — козацького роду. У зв'язку з цим

901 «CASTILIAN» гарні черешневі меблі до спальні походять з часів романського періоду історії Іспанії. Вони удекоровані плоскорізьбою з карпатського в'яза. Можете купити їх комплектом або поштучно.

Ви самі комбінуйте кількість речей, відповідно до розміру вашої кімнати.

Кожна річ викінчена ручно.

КРІМ ЦЬОГО:

умеблювання їдалень та сальонів,

телевізійні та радіоприймачі, гай-фай-стеріо, піаніна, акордеони, килими, хідники (доріжки), лампи, холодильні, електричні та газові печі, пилососи та інше.

КУПИВШИ В «АЛЬФІ», ВИ МАТИМЕТЕ ДОБРУ ЯКІСТЬ РЕЧЕЙ, НИЗЬКУ ЦІНУ, КУЛЬТУРНУ І ВВІЧЛИВУ ОБСЛУГУ Й ПЕВНІСТЬ, ЩО ЧАСТИНУ ВАШИХ ГРОШЕЙ ВЛАСНИКИ «АЛЬФИ» ПОВЕРНУТЬ НА РОЗБУДОВУ КУЛЬТУРНОГО Й ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ.

“ALPHA” FURNITURE CO. LTD.

735 Queen Street West, Toronto 3, Ontario
Telephone: EM 3-9637

він відпускав довгі вуси, носив вишиту сорочку, жупан і червоні штани.

У святкові дні Магденко зодягав козацьке вбрання і заходив до крайового музею, пишався перед професором Яворницьким своїм родом та одягом.

Це дратувало Дмитра Івановича. Йому давно кортіло придбати до жупана ще й сукняні запорізькі штани і виставити їх у музеї. Та цього разу прохання його продати штани були категорично відхилені.

Довелося діяти іншим способом.

Яворницький розвідав, що Магденко до горілки ласий: пив її не чарками, а келихами. Зустрівшись з ним, вчений сказав:

— Знаєте, що я придумав?

— Скажете.

— Давайте прогуляємося в неділю по Дніпру. Я розкажу вам історію міста, покажу красу берегів і островів Дніпра.

— Що ж, це чудово, згоден!

— Тільки ви ж приходьте у запорізьких штанах. У козацькі місця треба їхати в козацькому одязі.

— Добре, одягнусь у вишиту сорочку, надіну запорізькі штани. Все, Дмитре Івановича, буде як слід.

Запрошуючи панка на прогулянку, Дмитро Іванович виробив наперед хитрого пляна, у якому ковбаса та чарка мали зіграти першорядну роль.

Вийшли. Спустилися човном за Старі Кодаки.

— Ну, ось тут, біля Микольського, пора нам і відпочити. — запропонував Дмитро Іванович.

Зійшли з човна, сіли під гіллястим дубом. Яворницький одразу ж «атакував» пана історією. Розповідав йому про минуле краю, про козацькі походи, а потім вийняв з торби харч, горілку і розклав усе те на рушнику.

— Кажуть люди: немає нічого кращого, як ковбаса та чарка! Давайте вип'ємо та перекусимо на лоні природи.

— Давайте! — охоче погодився Магденко, побачивши горілку, — люблю отак, по-запорізькому.

— Запорожці любили випити, любили й погуляти і про вмерлих не забували. Як умре козак, то в могилу йому клали кварту горілки, щоб і на тім світі не сумував, веселився. Он як! — усміхаючись, говорив Дмитро Іванович.

— Ну, будьмо!

— Будьмо, пийте на здоров'ячко!

Випили по одній. Дмитро Іванович налив по другій. Удаючи з себе людину напідпитку, Яворницький заспівав своєї улюбленої пісні:

А Самара річка неглибока,

І на перевозі неширока.

А луги з берегами,

Не проходять з кораблями.

А колись, було, проходили,

І бурлаченьків проводили,

А тепер не проходять,

І бурлаків не проводять, —

Все за вражими панами.

Йому підспівував Магденко.

Щедро частуючи панка, Дмитро Іванович виливав непомітно свою долю горілки через плече.

Не минуло й півгодини, як Магденко вже добре сп'янів. Сонце припікало. Стало нестерпно жарко. Тягло до води.

— Ану, козаче, скидаймо одяг та в Дніпро! — вигукнув Дмитро Іванович.

Магденко скинув штани, сорочку, пірнув у Дніпро. Довго він барахтався в прохолодній воді. Після купання хміль трохи пройшов. Магденко, не одягаючись попросив ще випити. Дмитро Іванович охоче передав у його руки всю горілку.

Допився Магденко до того, що звалився через деякий час на пісок і захріп.

Цього тільки й ждав його гід.

«Ну, що ж, — подумав Дмитро Іванович, — пора й за діло!»

Не довго думаючи, Яворницький узав козацькі штани пана Магденка і поклав їх у свою торбу, а збоку залишив інші штани. Потім, подумавши трохи, вирвав з блокнота аркуш паперу, щось написав на ньому і засунув цидулку в кишеню.

— Поїхали, — гукнув до лоцмана. — Поїхали до міста, пізніше, годин через три, повернешся і забереш пана. Він дуже просив, щоб його не турбували: заснув козак...

До пізнього вечора лежав пан Магденко на узбережжі Дніпра без штанів. Прокинувся — лап, а штанів немає. Схопився за голову, та вже пізно. Дивиться: біля нього лежать вузенькі чорні штани. У них знайшов і цидулку.

«Шановний пане Магденко! — писав Яворницький. — Щиро дякую вам за те, що виконали свою давню обіцянку — подарували козацькі штани музею. Д. Я.»

Другого дня червоні запорізькі штани, широкі у пазу, були уже в музеї. Передбачливий Яворницький надрукував у місцевій газеті подяку панові Магденку за те, що він «з власного бажання» приніс у музей і подарував запорізькі штани.

Проводячи екскурсію по музею, Дмитро Іванович частенько розповідав історію цих штанів.

— Гляньте! — говорив він. — В оці штани влізе ціла гарба кавунів!

А на дозвіллі не обходив і подробиць.

— Магденко образився на мене, хотів, було, в суд подати, та побоявся: адже всі тоді узнають, що пан залишився на березі без штанів. Та й з газети люди вже довідалися, що штани пан сам приніс у музей як дар. Отже, судові тут і робити нічого було.

Тепер у музеї був жупан і штани — повний комплект одягу запорізького козака.

НАЩАДОК ЗАПОРОЖЦІВ

Ларивон Омелянович Подолінний, який жив неподалік від Д. І. Яворницького і весь час працював у музеї як слюсар, розповів, як йому довелося бу-

ти свідком теплої зустрічі професора Яворницького з відомим борцем Іваном Максимовичем Піддубним.

— Дивлюсь, до моєї хати наближається велика, кремезна людина — в капелюсі, з палицею в руках. Порівнявшись з моїм будинком, незнайомий запитав:

— Скажіть, будь ласка, де тут живе професор Яворницький?

— Ходімо, покажу.

Я повів незнайомого до професора. Натиснув кнопку. Біля дверей появився Дмитро Іванович. Він, напевне, чекав уже гостя, бо весело крикнув:

— А, козарлюга прибув! Моє шанування!

Вони обидва дружньо обнялись і тричі поцілувались. В обіймах Піддубного Дмитро Іванович показувався наполовину меншим. Це була радісна, бажана зустріч вченого з борцем.

Про І. М. Піддубного Дмитро Іванович добре знав, бо слава борця-чемпіона неслась по всьому світі.

Знав Дмитро Іванович і те, що І. М. Піддубний — нащадок запорізьких козаків.

Ще до цієї зустрічі допитливий професор довідався, що село Красіонівка, Полтавської губернії, в якому народився Піддубний, — це батьківщина прославлених в історії України запорізьких козаків. Предки Івана Максимовича Піддубного теж були козаки. Разом з усім військом запорізьким вони мужньо боролись, відстоювали свій народ, не раз робили сміливі походи проти кримських ханів і турецьких султанів, рубались в кривавих сутичках з польською шляхтою.

Дмитро Іванович вбачав у Піддубному справжнього богатиря, лицаря, що був гордістю нашої батьківщини.

Гостював Піддубний у Яворницького декілька днів. Щодня вони вдвох йшли в музей, де Дмитро Іванович водив гостя по залах і показував йому старовину. Особливо затримувався він на історії запорізьких козаків. Бувши в запорізькому відділі, Дмитро Іванович ніколи не пропускав листа запрошців до турецького султана.

— Це були такі силачі, як і ви, Іване Максимовичу.

— Та й ви, Дмитре Івановичу, не з слабких.

— Е, була колись сила, як мати на руках носила!

Незабаром після візиту Піддубного до Яворницького у музеї з'явилася картина М. Струннікова, на якій був зображений на повний зріст І. М. Піддубний. Цей портрет і досі є в музеї.

— Отакіх козаків, як оце ви бачите на картині, — розповідав Дмитро Іванович, показуючи на портрет Піддубного, — я зустрічав на Кубані майже під кожною стріхою. Одного разу там появились циркачі, що роз'їжджали тоді по селах. Дивлюсь, натовп зібрався. Підійшов туди і я. Ось бачу, виїшов на примісток якийсь борець-циркач і говорить гордовито: «Хто хоче зі мною в боротьбу вступити, виходь на примісток». Усі мовчать. «Що боїтесь, немає такнх?» — докірливо вигукнув циркач.

Тоді, дивлюсь, на примісток виходить один дядько, — кубанський козак — чоловік кремезний, дебелий.

— Я сам не борець, цим ділом не займаюсь, та хотів би спробувати своєї сили, — сказав він.

Зчепились. Так той дядько як притиснув хвостовитого циркача, той аж п...в. Он які там, на Кубані, козаки!

ВЕСЕЛИЙ КУТОК НА ВИСТАВЦІ

Важко пригадати якісь культурні заходи, що провадилися б у старому Катеринославі без участі Дмитра Івановича. Його як громадського діяча часто запрошували до різних комісій, на урочисті збори, читати лекції про історію міста тощо.

Не забули про нього і в 1910 році, коли на місці нинішнього парку ім. Чкалова була організована велика Південно-Російська промислово-сільськогосподарська виставка.

Переглядаючи звіт про виставку, ми натрапили на такі слова: «Для найбільш повної розробки проекту малоросійської садиби була організована особлива комісія, до якої було запрошено професора Д. І. Яворницького.

— От що, любий Дмитре Івановичу, — звернувся до нього голова комісії А. А. Левицький, — нам на виставці треба показати заможного господаря. Як ви гадаєте, це можна зробити?

— Я так гадаю, що на виставці слід показати типового господаря звичайного українського села.

Голова комісії зморщився, покрутив свого крутого вуса і сказав:

— Бачите, Дмитре Івановичу, на виставці, поруч з хутором, буде показано американського фермера. Отже, незручно якось бідненьку хатину з солом'яною стріхою ставити біля американця.

— А я вважаю, що це буде зручно й правдиво, бо хата простого селянина більш характерна для нас, ніж будинок хуторянина.

Після цієї суперечки голова комісії махнув рукою і сказав:

— Робіть, Дмитре Івановичу, так, щоб вийшло все гаразд.

— Добре.

Яворницький енергійно взявся за організацію української садиби на виставці.

Він запропонував взяти за зразок типове господарство одного селянина з Мишуриноного Рога. На виставці відвели площу в 300 квадратних сажнів. На цій ділянці була відтворена садиба, до якої входили хата, комора, сішник, хлів для тварин і свинюшник. Біля хати — город з картоплею, соняшники, баштан, помідори, капуста. Навколо хати красувався вишневий садочок і найбільш розповсюджені на Україні квіти: чорнобривці, рута-м'ята, любісток, королевий цвіт, троянди. Тут, поблизу хати, стояли вулики з солом'яними покривками і криниця з характерним біля неї журавлем.

Усе це господарство огорожено тинном з переказами. Всередині хата була наряджена відповідним «скарбом», уквітчана зеленими гілочками та

квітами. Піч розмальована чудовими квітами українського орнаменту, біля печі — дощаний піл, який правив за ліжку, над ним висіла дитяча колиска, поряд — ткацький верстат, за яким увесь час виставки працював ткач. На стінах — квітчасті українські рушники, люстерко, на полицях — різний посуд і взагалі все, що було в селянському вжитку. У дворі лежав плуг та інший сільськогосподарський реманент.

Але на цьому Дмитро Іванович не обмежився. Український народ з природи веселий, жартівливий, любить гумор, пісні, музику. Щоб доповнити цю картину ще й з побутового боку, він запросив на виставку бандуриста М. Пасюгу — учня славнозвісного бандуриста Павленка. Співав Пасюга протяжко, журливо, під акомпаньямент бандури. Час від часу біля нього появлявся Дмитро Іванович і замовляв йому думи про запорізьких козаків, просив вишкварити веселого гопака тощо. Завжди біля бандуриста, що сидів під білою хатою, збиралось багато відвідувачів виставки, які з великою увагою слухали сердечні пісні й думи про народних героїв України.

На виставці було багато друзів і приятелів Яворницького, але найбільш за всіх він шанував свого старого приятеля професора О. М. Терпигорева, який керував тут гірничим і соляним відділами.

Прогулюючись з професором Терпигоревим, Дмитро Іванович взяв його під руку і повів до білої хати, де сидів бандурист Пасюга, оточений натовпом.

— Чуєте, Олександрє Митрофановичу?

— Чую і люблю народну музику.

А Пасюга все грав і грав. Слова його пісні, звук бандури глибоко западали в серце, брали за душу.

— От що значить народня музика! — сказав Дмитро Іванович, проводячи рукою по своїх сивих козацьких вусах.

— Так, так, я бачу, Дмитре Івановичу, що ви тут добре подбали, щоб на виставці створити веселий куточок з бандуристом.

— Аякже! Кобзар — це відголосок життя знедолених: з його вуст ви почуєте і страждання гололи, і хоробрість лицарів, і сміх, і жарти — усе, чим живе людина.

Даремно боявся голова комісії по організації виставки, що українська садиба буде виглядати бідною порівняно з американською: вона була багатшою, зокрема духовними достатками. Про це свідчила постійна увага до неї відвідувачів.

«ТАК СОБІ ЦАРЬОК...»

У 1915 році, поїздом із Ставки, цар Микола II прибув у Катеринослав. Ще задовго до приїзду царя губернатор викликав директора музею професора Д. І. Яворницького і наказав йому зшити спеціальний фрак, придбати білі рукавички і як слід підготуватись до зустрічі.

Дуже не хотілось Дмитрові Івановичу робити

зайві витрати, приймати на себе цілу гору всяких турбот.

— І де він взявся, чого його несе в музей! — бідкався Дмитро Іванович.

І ось настав час прийому. Цар прибув до музею. Пояснення йому давав сам Дмитро Іванович. Дійшли до запорізького відділу — гордості музею, у якій Дмитро Іванович уклав усю свою душу.

— Бачите, ваша імператорська величність, що то стоїть? — показував Дмитро Іванович на квартиру горілки в чотиригранній зеленуватій пляшці. — То неабияк — запорізька горілка! Це я викопав її у могилі. У запорожців був такий звичай — ставити біля небіжчика горілку, щоб козак на тому світі не сумував.

У вітрині, на видному місці, довго потім стояла та сама кварта, з якої, кажуть, куштував запорізького міцного варива — з рук Дмитра Івановича — сам імператор Микола II. Хоч, правда, справжньої запорізької горілки Дмитро Іванович тоді пожалкував дати імператорові. Частуючи царя, Дмитро Іванович запорізьку горілку вилив, а замість неї націдив у кварту звичайної «миколаївської» горілки, яка була настояна на калгані.

Цар настільки захопився цікавими поясненнями професора Яворницького про запорізьких козаків, що вийшов з свого графіка пересування. Хтось з його почту почав подавати знаки Яворницькому, — час, мовляв, кінчати. Дмитро Іванович розвів руками і дав зрозуміти «сигнальникам», що не від нього це залежить.

Особливо захвилювалися «сигнальники», коли Яворницький почав читати цареві листа запорожців до турецького султана, з усіма його красномовностями та ще й на забороненій самим імператором українській мові. Та лектор так захопився своєю роллю, що й далі розповідав цареві українською мовою.

— А що, — пояснював він потім у поліцейному відділі. — Нехай хоч тут послухає.

Після обходу музею цар побажав сфотографуватися біля музею з своїм почтом та з місцевим начальством. Кинулись шукати директора музею, а його й слід прохолов.

Але перед виходом з музею Дмитро Іванович запропонував цареві зробити запис в пам'ятній книзі. Подали папір. На окремому аркуші цар написав тільки одно слово: «НИКОЛАЙ».

Переглядаючи пізніше записи в книзі, Дмитро Іванович узяв цей аркуш і сказав:

(Далі буде)

ОПАЛЕННЯ:

MODERN HEATING

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та наприви.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.
PHONE: EM 8-6602

«Камінний Господар» у Нью-Йорку

Звичайно, я далекий від думки, щоб власти на свій карб заслугу в тому, що Й. Гірняк та О. Добровольська нарешті випустили з своєї "декламційної школи" молодшу групу нью-йоркських акторів. Кажучи це, я маю на увазі, з одного боку, свій натяк у статті "Завдання нашої літературної творчості на чужині" ("Визвольний шлях", кн. VII-VIII за 1965 р.) на те, що перешкоджало створенню в Нью-Йорку українського театру, а з другого — факт недавнього самостійного виступу акторів кол. "Театру живого слова" під фірмою "Нового театру". Сам Йосип Гірняк цей добрий лотос благословив, як про це свідчить його виступ на прем'єрі першої цих акторів постанови — "Камінного господаря" Лесі Українки. Очевидячки, і мій натяк, і створення нового театру були вимогами нашого культурного життя та виразної громадської потреби. Адже й отой мій натяк, властиво, не був моїм натяком, бо це було висловлення почутого: "люди подекують", писав я. Про це ж таки свідчить і той факт, що "збірне меценатство" (як таке явище влучно називав небіжчик М. Шлемкевич) дало більший ефект, ніж навіть можна було сподіватись. Та й виставу було повторено в самому Нью-Йорку аж тричі.

Вибір для початку саме "Камінного господаря" Лесі Українки теж не був, либонь, випадковий. Як відомо, це не єдиний випадок і з цією п'єсою, і з іншими її творами: якщо я не помилюсь "Камінного господаря" недавно вже пробували десь ставити чи прилюдно читати, а в Торонто поставили Лесиню "Касандру" і цей же твір читали у Філадельфії прилюдно. У цій орієнтації на твори з всевітньою (а не українською) тематикою відбилася тенденція керівної верхівки нашого еміграційного суспільства за всяку ціну відштовхуватись від "мужицької", демократичної України і приподоблюватись до "панського", "аристократичного" світу. Вона ж прикметна ще й босяку зачіпати болючі проблеми сучасного життя, інакше сказавши, прикметна втечею від живої дійсності. Закоринилася ця тенденція ще в Галичині (про неї свого часу писав ще І. Франко в статтях "Руський театр у Галичині"), а це її далекий відгук. Ця тенденція майже автоматично виключає вистави, наприклад, Винниченкових психологічних п'єс, не кажучи вже про драми Карпенка-Карого з соціальною проблематикою ("Суета" його не належить до цієї категорії і через те її поставлено, здається, в Клівленді).

Проте це, сказати б, тільки соціологічний екскурс, — я особисто нічого не маю проти того, що драматичні твори Лесі Українки дочекалися нарешті свого театрального вжитку. А її "Камінний господар" ще й належить до найкращих перлин нашої драматургії. Але разом з тим він не належить і до легких для сценічного виконання творів. Тим то не можна не зацікавитись відвагою молодого колективу починати саме з нього.

Як же вперлись наші ентузіясти з цим важким завданням?

Якщо підходити до їхньої роботи з вимогами того рівня, що на нього вони самим вибором п'єси себе поставили, тобто високого, то доводиться сказати, що вийшло це в них не бездоганно. Бездоганного нічого в нашій культурній діяльності немає (згадаймо ще хоч би характер пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, що теж був виявом згаданої вище тенденції), але тут це особливо впадає ввічі, бо це ж ми побачили на кону, на сцені. На цьому позначився, мабуть, той поспіх, з яким молодий колектив виступив перед публікою. Я не знаю

достеменно, скільки часу вони над цією п'єсою працювали, але якщо згадати те, що вони ще недавно працювали над Бойчуковою п'єсою, то на готування цієї наступної після тієї першої спроби п'єси залишається зовсім мало часу. А це ж була не єдина їхня робота: вони ж мали ще й заробіткову працю, що, зрозуміла річ, мусила їм заважати. І якщо вони за таких несприятливих умов змогли не провалитись, то це свідчить про неабиякі їхні творчі спроможності.

Звичайно, і се досягнення, і неминучі за такого поспіху недоробки припадають передусім на долю постановника-режисера В. Лисняка. Це була, мабуть, його загальна концепція вистави — ота "камінність", що її він поклав в основу, згідно з інтерпретацією цього твору, яку дала сама Леся Українка в своєму листі до А. Кримського з 24 травня 1912 р., мовляв, "ідея її — перемога камінного, консервативного принципу, втіленого в Командорі". ("Твори в десятих томах", т. X. Київ, 1965 р., стор. 335). І це безперечний плюс режисерської роботи. Відповідно до цього сцена була вивопнена білими, переважно кубічної форми макетами, що символізували "могилину красу" цвинтаря та "кам'яну гору" Командорової господи. Постаті в машкарах, що переставляли ці макети на притемненій, але видній глядачам сцені доповнювали цю умовність сценічного оформлення. І з цим можна погодитись, бо характер "Камінного господаря" як літературного твору не тільки не вимагає реалістичного трактування, а й не допускає цього з огляду на наявність таких моментів, як поява вбитого Командора в свічаді та загибель Дон-Жуана. Режисер вдало підкреслив цей момент ще й загибллю донни Анни: її забирають сірі постаті в машкарах (хоч це й змінило кінець драми, бо в Лесі Українки Анна просто падає Командорові до ніг).

Великою хибкою постанови було знехтування еспанського кольориту в костюмах дійових осіб драми. Годі навіть зрозуміти, чому Дон-Жуан, Сганарель та ще декто були одягнені як... нью-йоркські порториканці, у вузьких, тепер модних штанах "у вудочку". Навіть тоді, коли Дон-Жуан з'явився як прощений гранд, він не змінив цього свого "порториканського" вигляду. Незрозуміло й те, чому не використано й музичної можливості — співу та гри Дон-Жуана на гітарі. У ремарці про це сказано так: Дон-Жуан "замаскований, у мавританському костюмі, з гітарою... стає проти рундука і, по короткій прелюдії, співає". А на сцені Дон-Жуан тільки продеклямував слова пісні "У моїй країні рідній"... Якщо виконавець цієї ролі не вмів грати на гітарі і не співає, то можна ж було дати удавану гру із звучанням за сценою чи якимось інакше. А це ж так би збільшило сценічний ефект цього моменту! А крім того, вийшла ще й прикра невідповідність: Командор запитує: "Які се тут співи, донно Анно?" — співів і немає. Це наче дрібниця, але вона не могла не звернути уваги глядачів на цю недоробку. Була й ще одна така "дрібниця": ім'я донни Соль ("сонце") входить у гру слів Дон-Жуана "в соняшнику справді трудно впізнати сонце" і за п'єсою донна Соль повинна бути "маска-соняшник", а тимчасом вона була в такій машкарі, як і в інших, що нічим не нагадувала соняшника. Неприємно було, коли донна Анна й Дон-Жуан під час вечері сіли спинами до глядачів, та ще й на авансцені, на самісінькому краю кону.

Але час уже сказати й про виконання ролів. Загаль-

но сказавши, жінки-виконавиці набагато переважили чоловіків. От докною Анною (виконувала Л. Кукрицька) можна було милуватись і як жінкою і як мистецьким образом. Не згірше грала й О. Кириченко в ролі страдниць Долорес, дарма, що її роля важка для виконання, бо вимагає вияву внутрішніх переживань. Л. Крушельницька дала виразисту в'дпливість лицемірної плетухи. Із чоловіків найкраще впорався з ролею Командора І. Шуган: гра його була рівна, витримана в тому ж таки "кам'яному" тоні. На жаль, цілком невідповідно виконав свою роль Дон-Жуана сам режисер В. Лисняк. Прикро, але факт. Я не пригадую його попередніх виступів на сцені, мені назвали, що він неоготоно виконував деякі ролі в театрі Й. Гіріяна, але тут це не підтвердилось. Враження було таке, що в нього просто немає виконавських здібностей, потрібних для такого образу, як Дон-Жуан. До того ще він, либонь, і фізично (постать тощо) не надається на роль кумира для жінок, а така невідповідність чи відповідність в театральному мистецтві, як відомо, теж має вагу. Мені, наприклад, на все життя поспувала уявлення про Аїду гра в цій ролі Литвиенко-Вольгемут, коли вона була вже така завширшки, як і заввишки. А Лисняк же ще й не використав, як уже сказано, можливостей надолужити цей мінус костюмом. А втім, і це наряд чи допомогло б, бо коли дона Анна накиннула на нього командорський плащ (тільки плащ, але ні "шолома з білими перами", ні "платерці"), сказавши "яка величність!" то це могло викликати тільки посмішку.

А тимчасом треба сказати, що режисер не обов'язково повинен виконувати головну роль в п'єсі. Йому (Лиснякові б то), може б, досить було зупинитись на ролі Станареля. Але він міг би й нічого не грати, бож творчість режисера-поставника лежить у іншому — у створенні загального характеру вистави, у розташуванні виконавських сил тощо. Чи композитор обов'язково мусить особисто виконувати свої музичні твори? Як відомо, це взагалі трапляється дуже рідко.

Не можна не відзначити чималих недоробок у мовнім складнику вистави. А це ж у такому творі, як "Камінний господар" (та й узагалі в п'єсах Лесі Українки), дуже важливий складник. Гострота діалогу, афористичність реплік, гра слів тощо вимагають якнайбільшої режисерської й виконавської уваги до інтонацій та дикції, до праці над фразєю. І знов, на жаль, доводиться сказати, що найбільше дефектів було у вимові самого режисера. Можна думати, що саме на цьому моменті найбільше й позначився отой поспіх у готуванні вистави, що про нього вже була мова.

Театральну залю також вибрано не дуже вдало. А призвела до цього, либонь, ота ж таки тенденція бути якнайближче до "аристократичного" світу, виступити там, де треба дорого платити за саме приміщення. На мою думку, значно зручніша була б та зала, що її досі наші театральні виступи використовували, — зала Інституту мод. А так глядачам перших кількох рядів довелось задирати голови, щоб бачити те, що діялось на сцені, бо ці ряди поставлені під самою завісою. Для цих лядачів (і для мене також, бо й я спокунувся був на "перший ряд", не знаючи залі) не було загальної картини, а тим самим і повної мистецької ілюзії, що переносила б у світ і зміст виконуваної на сцені речі.

Я не хотів би, щоб ці мої критичні завваги хтось зрозумів як якийсь замір пошкодити "Новому театрові". Навпаки, я хотів би цим допомогти йому позбутися з самого початку деяких хиб і стати повноцінним творчим колективом. Те, що вони зробили, вже є певне

досягнення, але хотілося б, щоб було краще, без таких крикрях недоробок, як оті, що я відзначив.

А повноцінний же театр так дуже нам потрібний!

В. ЧАПЛЕНКО

УВАГА!

УВАГА!

ЕДМОНТОН І ОКОЛИЦІ

24 червня ц. р. в Едмонтоні відбудеться зустріч редактора "Нових Днів" з читачами.

Вечір улаштує Літературно-Мистецький клуб міста Едмонтону. Деталі подамо в черговому числі, бо програма й час та місце іще не ustaleni.

Оскільки вечір улаштує Літературно-Мистецький Клуб, то він і запрошуватиме гостей. Я ж лише скажу, що їду в Едмонтон з приємністю, бо за 18 літ життя в Канаді я ще далі Вінніпегу не був, то тієї частини Канади, де 75 літ тому осіли перші українські поселенці, іще й не бачив. То який же з мене тоді, вибачте на слові, редактор канадського українського журналу?

З приємністю зустрінусь з усіма нашими читачами, а також з усіма симпатиками й антипатиками "Нових Днів", щоб спільно обміркувати всі недоліки журналу. Готуйтеся, себто прогляньте річнички "Нових Днів", поробіть відповідні нотатки. Я з приємністю вислухаю вашу найгострішу розумну критику і щирі поради. П. Вол.

ОГЛЯД ПРЕСИ

ВИБІЛЮЮТЬ ОКУПАНТІВ

«Гомін України» у великодньому числі (10 квітня 1966 р.) подає вістку про суд над українськими критиками Іваном Світличним та Іваном Дзубою. Діло добре. Та біда в тому, що винними за цей «суд нечестивих» «Гомін України» робить не російських окупантів, а українців, зокрема поета Віталія Коротича, що минулого року довгий час був у Канаді як стипендіят ЮНЕСКО.

Ось що пишуть редактори «Г. України»:

«Для історичної в'рности слід нагадати, що поет Віталій Коротич під час свого перебування у Торонті в присутності коло 15 осіб склав заяву, як твори Василя Симоненка дісталися закордон. Він тоді сказав, що вони дісталися «спідничковим шляхом» за посередництвом Івана Світличного. Тоді ж і з його уст впали слова, що літературний критик Іван Світличний та інші будуть за те відповідати. Заява Віталія Коротича була сигналом того, що скоро стане публічною справою в УСССР.

Коли тільки Віталію Коротичу знайшовся на території України, київська газета «Радянська Україна» від дня 16 квітня 1965 р. помістила погромницьку статтю Миколи Негоди п. н. «Еверест підлості» і заяву матері померлого поета Василя Симоненка, Ганни Щербань, про те, що вона засуджує Івана Світличного, Анатолія Перепадю та інших зі Львова і Києва, бо вони, мовляв, «приєласнили, пустили по руках» твори і щоденник Василя Симоненка».

Я ніколи не казав, що В. Коротич націоналіст, я писав і говорив про нього лише як про цікавого українського поета. Дивує намір наших «стоп'ятивідсоткових націоналістів» будь-що зробити з нього агента й запродавця, хоч на це нема так само доказів, як і на те, що він «буржуазний націоналіст».

Розглянемо твердження «Гомону України».

1. Я був у товристві, коли В. Коротича запитали чи може комусь в Україні пошкодити факт, що «Сучасність» видрукувала поезії і уривки із «Щоденника» Василя Симоненка. З повною віддаленістю заявляю, що В. Коротич НЕ сказав, що ці твори Симоненка дісталися за кордон «спідничковим шляхом» та ще й «за посередництвом Івана Світличного». Було це в хаті редактора «Нового Шляху» В. Левицького. 15 осіб там не було.

2. «Коли тільки Віталій Коротич знайшовся на території України, то київська «Радянська Україна» від дня 16 квітня 1965 р.» і т. д. Це брехня, брехня, брехня! Підла. Навмисна. Свідома. З розрахунком, що люди повірять на слово! Тим більше підла й низька, що зроблена у великодньому числі газети.

Поперше, 15 квітня 1965 р. в Торонті в готелі «Лорд Сімко» відбувався прощальний вечір В. Коротича, на якому було коло 300 осіб, я його організував і я ним проводив, то як редакція «Г. України» могла зважитись на такий обман? Подруге, після того відбулись вечори В. Коротича в Монреалі й Оттаві. Потрете, маю листи від нього з Оттави з датою половини травня, то як він на початку квітня міг бути в Києві й дати матеріяли М. Негоді?

Не бороню В. Коротича. Справа не в ньому, а в нас. Поперше, кожна брехня шкідлива для того, хто нею користається. Подруге, ця брехня шкідлива тим, що вибілює окупантів України, бо, мовляв, якби не Коротич, то Іван Світличний і Іван Дзюба не були б засуджені. Отже, влада добра, а українці погані... Ясніше ясного! Злоба й брехня мститься на брехунах.

Щоб бути чесним, мушу згадати, що у черговому числі «Гомону України» (від 16. 4. 66 р.) появилася вияснення: дати, мовляв, ми подали неправильні, тепер уточнюємо їх, хоч і ці уточнення не точні... Очевидно, читачі «Гомону України» запротестували проти брехні. Але тут же додає: «Справлення дат одначе не мінєє решити змісту щодо його особи» (Коротича б то), себто якби В. Коротича були задушили десь у в'язниці, чи якби він був умер з голоду за німецької окупації, то сьогодні ми не мали б клопоту і Україна під російською окупацією процвітала б... А органи державної безпеки ніколи не додумалися б запитати матір пок. В. Симоненка, хто забрав рукописи її сина...

Отакі наші «націоналісти»!

• ОБМОСКОВЛЮЮТЬ УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Де? Не в Києві, а в Торонті. Хто? Не «Радянська Україна», а «Гомін України».

Справді, у числі від 2 квітня ц. р. на стор.

14-ій красується великий заголовок: «Убийство як інструмент советської політики». Чудове слово «убийство»! Справді «стоп'ятивідсотково українське». Так само й «советский». Так само «рублі» замість «карбованців», що стало вживаються в «Гомоні України». Теж і слово «проценти» замість «відсотків», яке заборонне вживати в українській мові Сталін, і багато інших...

ХТО Ж ТАКИ ТРИМАЄ ВОЛА ЗА ХВОСТА, А ХТО ЗА РОГИ?

Моя невеличка стаття «Католики попередку православних» («Нові Дні», ч. 194) викликала цілу зливу відгуків. Більшість з них від православного духовенства, але на кожному дописка: «Приватно. Прошу мого прізвища не називати». Одного з них друкую в цьому числі без підпису.

Признаюся, що це мене турбує: справа ж лише в якості богослужбових текстів, то чого ж тоді боятися? Це не робить чести ані церковному проводі, ані священикам, які «страха ради іудейського» бояться висловитись про те, про що висловитись їм належить. Ні, це погано.

А в офіційному органі Української Православної Церкви в Канаді «Віснику» його редактор Юрій Мулик-Луцик написав цілу статтю «Андрей» чи «Андрій», у якій боронить «Андрея», але не називає ані мене, ані «Нових Днів». Знову це мене дивує: нащо ото ходити навколо, коли можна йти прямо?

Прочитав я ту статтю свого шановного колеги й засмутився. Справа не в тім, що йому за поганою, бо накинутою нам, традицією подобається «Андрей», а не «Андрій», а в тому, що він речі, які докладно висвітлені в кожному підручникові граматики для 5-ої класи, хоче перевести на «наукову дискусію»... Мені трохи ніяково, але мушу звернути увагу мого шановного опонента на підручник з граматики української мови мого видавця, якого написав Д. Кислиця, *знизивши його до умов еміграційних шкіл*: прогляньте в ньому сторінки сьому й восьму і вам усе стане ясно. Ще ясніше буде, як проглянете «Граматику Української мови», яку написав проф. П. Ковалів (Мюнхен, 1946, стор. 9—11). Вибачте, але я не можу собі дозволити в «Нових Днях» «наукової дискусії», у якій треба виписувати докази з підручника для 5-ої класи початкової школи.

А щоб читачам було трохи ясніше (і веселіше!), то наведу «доказ» мого опонента, що якщо вживати форми слова «Андрій», то тоді мусли б замість «Бог» казати «Біг», замість «Мойсей» — «Мойсій», замість «ангел» — «ангіл», замість «пророк» — «прорік», замість «Петро» — «Пітро» і т. д. А поскільки так не говоримо, то не можемо говорити й «Андрій», а тільки «Андрей». Редактор Ю. Мулик-Луцик запевняє, що «у народній вимові в Галичині, на Волині, Холмщині, Підляшші і ін. форма «Андрей» не перейшла в форму «Андрій». Коли ж згодом і на цих територіях ця форма поя-

вилася, то це вплив з центральної України, і то вплив досить пізній».

Отже. Але шановний редактор «Вісника» забуває, що я волиняк не лише за прізвиськом, а таки справжній — майже поліщук! Мій дід, наприклад, вимовляв «він», як «вин», «віршовка», як «воровка», «пішов», як «пойшов» і т. д. Але він ніколи не спромігся за все своє довге й благородне життя вимовити хоч раз слово «Андрей». «Андрей» у нас говорив тільки російський чорносотенний піп — Гисповській. І більше ніхто! Якщо це для мого опонента є доказом «народної вимови в Галичині, на Волині» і т. д., то мені нічого іншого не лишається, як поставити крапку.

Але крапку ставить тільки редактор «Нових Днів». А от член Української Православної Церкви в Канаді Петро Волиняк, то ще й додає: дуже мені шкода, що орган моєї церкви кличе вірних не вперед, а назад. Тим більше шкода, що я вважаю доктора Юрія Мулика-Луцика дуже чесним, освіченим і якісним редактором. І дуже тішусь, що орган моєї церкви редагує саме він, а не хтось інший.

Він ще й переповідає слова проф. К. Студинського про правописну дискусію в Галичині, яка «не буде науковою так довго, поки... будуть «вола ловити за хвіст, а не за роги».

Шкода, що не зацитував, а лише переказує слова проф. К. Студинського, бо я певен, що з цитати вийшло б, що саме мій опонент тримається не за роги, а за хвоста. А хвіст витягнувся вже так, що відстав він роги на позних два покоління... От і не диво, що навіть такі виняткові реакціонери у мовній церковній політиці, як наші католики (правда, вони дуже поступові й меткі, як постає питання про англізацію Української Католицької Церкви!) нас опереджають.

Так ото, дорогий і шановний колего, як маємо сперечатися про «наукові питання», які вже десятки років тому стали програмою п'ятої класи початкової школи, то краще подаймо собі руки, киньмо волячого хвоста, а підійдімо трохи вперед, і візьмімо отого «мовного бика» в нашої церкві я за одного рога, а ви за другого, то ми його, паскудника, витягнемо з мовного болота на битий шлях і він ним піде прямомісінко до піднесення культури еміграції. Ми ж собі йтимемо позаду, заткнемо в зуби по цигарці (я куру «Експорт», а ви які?) і тільки час од часу будемо погейкувати на нього. А хороші й розумні читачі «Вісника» й «Нових Днів» любуватимуться нашою співпрацею. А я тоді матиму змогу написати статтю: «Католики відстали від православних остаточно і вже не тримають «мовного бика» не тільки що за роги, а навіть от-от і хвоста впусять...»

Згода? Якщо так, то я готовий спеціально виїхати до Вінніпегу, щоб потиснути Вашу міцну й чесну редакторську руку. Ну, і з цієї нагоди випили б якось «по єдиной» (вибачте за цей архаїзм, бо якщо мусимо триматись «Андрея», то чому

відмовитись від виразу «по єдиной рюмочкс», а не чарці!) за перемогу мовної культури в нашої церкві. Амінь!

ПРОПОЗИЦІЯ, ЯКОЇ НЕ СМІЄМО ПРИЙНЯТИ

У зв'язку із ювілейним роком акад. Михайла Грушевського виникла думка видати англійською мовою його «Історію України-Руси». Про це почали писати в пресі. Звичайно, це була б подія непроминального значення. А російським окупантам це був би найбільший удар, якого будь-коли завдала їм еміграція. Видання цієї праці українською мовою було для них і несподіване, і дуже небезпечне. Коли б ми спромоглися видати цю працю англійською мовою, то це була б для них справжня трагедія.

Та вже чуються голоси, які можуть знецінити це видання. Так відомий вчений д-р Я. Рудницький з Вінніпегу написав до редакції «Свободи» (ч. 41, 4 березня 1966 р.) листа, у якому пропонує «доповнити й поширити» працю М. Грушевського. Він пише:

«Учений такої міри, як Грушевський, якби ні жив, включив би всі нові здобутки історичної й допоміжних наук у свою «Історію» так вичерпно, як це він робив п'ятдесят років тому. Тим то самий лише англійський переклад чи англійська версія цієї «Історії» не побажані під теперішню пору.

Маючи у вільному світі істориків, археологів та інших учених, зорієнтованих у найновішій літературі предмету, треба запросити їх до співпраці над новим виданням «Історії» Грушевського. Щойно тоді вона матиме те значення, про яке пишуть згадані автори.

Отож, не про англійський переклад, а про нове англійське, доповнене й поширене, видання «Історії» Грушевського ми повинні подумати в сторіччя з дня його народження».

Хай вибачить шан. д-р Я. Рудницький, але ми вважаємо, що його пропозиція дуже небезпечна. Якщо знайдуться особи, які осмілилися б «поправляти» цю епохальну працю великого вченого, то вона втратить усю свою силу. Це вже не буде класичний твір М. Грушевського, а якийсь еміграційне твориво, з яким ніхто рахуватися не буде. Можна бути певному, що тоді в цьому творі обов'язково «переглянуть» добу Козаччини, себто «на підставі найновіших даних» позмінюють усе те, що не миле деяким політичним і релігійним групам.

На еміграції часто виявляється непошана до чужих творів, особливо до класиків. Кожен собі такий диригентик, що ледве читає ноти, у концертних програмах майже до кожного композитора додає своє ім'я, бо він «поправив» твір. Дійшло до того, що деякі такі диригентики навіть поправляють Шевченкові тексти, бо «якби Шевченко тепер жив, то так саме й написав би».

Якби щось подібне сталося з класичним твором акад. М. Грушевського, то це був би злочин.

ЗАУВАЖЕННЯ ДО СТАТТІ МАЛЯРА

У своїй довгій статті про вірші Я. Славутича Павло Маляр пояснює, в чому полягає надзвичайна художність цих віршів. Він пише про те, що спочатку Славутич «плекав малюнок з ефектом враження в противагу контекстові з ефектом почуття, а потім почав плекати образність з ефектом раціо в противагу образності з ефектом емоцію». А також пише про те, що в Славутичевій поезії інтенція бореться зі стихією.

Може воно й так, хто знає. Маляреві висновки такі складні й вишукані, що не рядовим читачам судити про те, чи вони правильні чи ні. Нехай про це сперечаються спеціалісти-критики. Але я хочу висловити свою читацьку думку, яку, напевно, поділяє багато інших читачів.

Мені здається, що П. Маляр у своєму огляді Славутичевих поезій залишив поза своєю увагою те, що Славутич вже з давнього часу почав писати вірші, в яких нічого не можна ні зрозуміти, ні второпати — ні раціо, ні емоцію.

Маляр з захоплення пише про своєрідну вишуканість Славутичевих епітетів. Він наводить такі епітети, як «снаговиті вицвіти трофеїв», «співні казки», «цілка праща», «рославні ясени», «зваглі аргонавти», «боговита даль», «зненагла зміна», «биви будні», такі специфічні Славутичеві слова, як «шурхитно», «відун послів'я», «покрижжя», «югає», «югастий», «заласся» тощо.

Де Славутич бере всі ці загадкові слова — невідомо! Може чималу частину цих слів він вигадує сам. Та справа не в цьому.

Справа в тому, що незрозумілі слова-епітети не викликають у читачевій уяві ніяких образів. Де ж тоді ефект поетики? Що значить «снаговиті вицвіти трофеїв»? Що значить «тужбу незвичному спрагло ронити»? Що значить «боговита даль»?

Деякі з Славутичевих епітетів можна якось зрозуміти, але коли перекласти їх на мову загальнозрозумілих слів-синонімів, то «співні казки» стануть «співучими казками»; «цілка праща» стане «влучною працею»; «рославні ясени» стануть «високими ясеними»; «зваглі аргонавти» стануть «сміливими, відважними аргонавтами»; «зненагла зміна» стане «раптовою зміною» і так далі. Але в цих «розшифрованих» епітетах немає нічого вишуканого.

Я наведу перший-ліпший з Славутичевих віршів, ось, наприклад, той, що був надрукований у журналі «Сучасність» за березень 1964 року:

*Падає, падає сніг,
Сковує мозок мороз.
Вітер лягає до ніг
Білою бурєю гроз.
Плачуть берези в гаю,
Сосни ячать на горбах.
Живить скорботу мою
Смерти перейдений прах.
Гляну я, — сніє земля,
Меркне імлава набрідь,
Зяє кризь голе гілля*

*Сонця погашена мідь.
Скоро вже в груді заб'є
Чистий клечальний відчай.
Серце самотнє моє,
Ридма ридай!*

У цьому вірші маємо низку незрозуміlostей. Як мороз може сковувати мозок? Як людина зі скованим мозком може думати, ще й вдаватися у відчай? Що значить «буря гроз»? Як вітер може лягати до ніг бурєю? Яка може бути буря, коли «падає, падає сніг»?

Звідки взявся «смерти перейдений прах»? Хто його перейшов і взагалі, що значить «прах смерти»? Зяяти може якась діра, прірва, але як може зяяти «погашена мідь» сонця?

Чому відчай (у вірші взагалі невмотивований) став чистим і клечальним? Чи не тому, що в цих словах є звук «ч»?

Чому поетове серце самотнє й з якої причини (теж непоясненої) воно повинно «ридма ридати»? Чи не тому, що й його скував мороз? Але як може ридати skute морозом серце? І, нарешті, в чому полягає таємничий сенс усього цього вірша?

Павло Маляр може відповісти на це, що у вірші важливий не сенс, а настрій. Нехай так. Але я думаю, що ніхто не сперечатиметься проти того, що поява певного настрою мусить бути психологічно й поетично вмотивована.

Щоб читач розумів і поділяв настрої поета, треба, щоб він (читач) пройшов разом з поетом усю дорогу його вражень і почуттів. А для цього треба розуміти вірш.

Російський письменник Тургенев, жартуючи з сентиментальних українців, написав в одному із своїх творів (він приписав ці слова одному з героїв), що варто тільки сказати «хохлу»: «Грає-грає, воропає», як хохол негайно підпре щоку рукою, тяжко замислиться і з його очей почнуть котитися дрібні сльози...

Отак воно виходить і в Славутичевому вірші. Поет сказав кілька «сумних» слів про те, що берези плачуть, а сосни ячать, що земля «сніє», що імлава набрідь меркне, що скоро якийсь «кличальний відчай» заб'є в його серце — і готово: можна вже ридма ридати...

Я розібрав перший-ліпший віршик Славутича. У нього є й кращі від цього вірші, але є й такі, що їх розуміти ще трудніше.

Мені хотілося б прочитати Маляреву відповідь на мої зауваження. Бо хіба ж не для нас, читачів, пишуть шановні критики — пишуть дуже часто зовсім протилежні речі, у яких ми хочемо розібратися. Хто, зрештою, має раціо — Маляр чи Чапленко? В. БЕРДА

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

У статті "Католики попереду православних" ("Н.Д." ч. 194) Ви справедливо виносите на прилюдний осуд деякі мовні гріхи (не помилки!) українців. У ній Ви посилаєтесь також на деяких авторитетів з мовознавства...

1. Ви докоряєте, що "СЛАВА НА ВИСОТІ БОГОВІ" — це зразок неграмотного перекладу богослужбового тексту, зразок "безчестя". Добре. Але будьмо послідовні: якщо такий переклад поганий у "Гомоні України", то чи подібний переклад можна вважати за добрий у богослужбових книжках?

Подаю приклади:

а) "СВЯТА ВІДПРАВА ВЕЧІРНЯ І РАННЯ", переклад проф. Ів. Огієнка, видання 1922 р., Львів — Київ. І мале, й велике славословіє починається так: "СЛАВА БОГУ НА ВИСОТІ, а на землі спокій, на людях благовоління".

б) Той же переклад проф. Ів. Огієнка (і не тільки той рядок, а майже всі церковні Богослуження) перенесено в молитовник "ДОБРИЙ ПАСТИР". Тексти того молитовника є офіційно зобов'язуючими в церквах УГПЦ в Канаді. Той молитовник і тепер перевидається без змін за благословенням митрополита Іларіона. Це все легко перевірити.

2. Вас "бере жак", коли почуєте "...ХЛІБ НАШ ЩОДЕННИЙ дай нам сьогодні" і докоряєте священникові, який не відчуває різниці між згаданим неграмотним висловом і "хліба нашого щоденного дай нам сьогодні", який є добрим (на Ваш погляд і погляд акад. А. Кримського теж!) перекладом молитви Господньої. Співчуваю Вам.

Отже знову:

а) У згаданому перекладі "Вечірні і Ранньої" в перекладі проф. Івана Огієнка стоїть: "ХЛІБ НАШ ЩОДЕННИЙ...".

б) Той же переклад, як високоавторитетний, перенесено в згаданий молитовник "Добрий Пастир".

в) У виданні "Требника" УГПЦ, том 1, 1953 р., якого переклав і зредагував митр. Іларіон, і він же дав благословення до вживання, от хоч би на стор. 73, маємо: "Хліб наш щоденний дай нам сьогодні...".

Першого згаданого видання Ви, можливо, не маєте (я можу позичити Вам), а два другі легко знайдете. У тому ж "Требникові", т. 1, на стор. 17 також легко знайдете: "Молитву над МАТЕР'Ю, ЯКА СКИНУЛА ДИТИНУ". Правда поетично?

Щиро Ваш Г. Т.

Просимо читачів вибачити, що друкуємо цього листа за неповним підписом — інколи буває так, що відмовити в цьому неможливо. Але це виняток з винятків, тому просимо шановних читачів урахувати: у "Нових Днях" усе (і найменше, і найбільше!) друкується лише за повним підписом автора. Читач мусить знати з ким він має справу.

А в авторів листа скажемо: що ж, треба поправляти богослужбові тексти. Цілоком зрозуміло, що те, що ще сяк-так годилося в 1922 р., у 1966 р. не може вдовольняти нікого, особливо тих вірян, які були колись в УАПЦ, де українська мова була завжди найдосконалішою на той час. Домагайтеся нової редакції текстів. Я не думаю, щоб Блаженніший митрополит Іларіон гнівався за це на священника, тому й не бачу причини Вашого ховання за криптоніми. П. ВОЛ.

Високоповажаний Пане Редакторе!

Тільки оце прочитав до кінця "Нові Дні" за квітень та й закортіло висловитись.

Поперше, дозволю через Ваше посередництво подякувати панові Р. Ричкові за порушену у його короткому листі справу цінної статті проф. М. Недзведського "Опера про Кобзаря України". Думаю, багато читачів вдячні п. Ричкові за те, що він своїм листом примусив Вас дати докладне висвітлення, чому Ви видру-

кували статтю славного професора М. Недзведського та ще й з великою кількістю нотних прикладів. Лише після прочитання Вашої докладної відповіді п. Ричкові все стало зрозумілим навіть для тих, що нот читати не вміють. Думаю, що якби Ви були подали цю довідку перед друком статті, то тоді Вас не турбував би й п. Ричок, та й я не писав цього листа.

На початку Вашої відповіді є такі слова: "Спасибі, дорогий Ричок за листа. Тим більше спасибі, що вже довший час читачі мовчать, мов по німілі" (підкреслюю). Та, мабуть, не всі читачі "Н. Днів" "поніміли". Я, наприклад, знаю одного такого читача, що послав був Вам довгенького листа у справі акад. Д. Яворницького, якого Ви не тільки не видрукували, але й не відгукнулись і листа не повернули. Ваша ж подивувідна працездатність та надзвичайна рүхливість показує, що Ви втішаєтесь добрим здоров'ям, Дай, Боже, щоб Ви, Пане Редакторе, так ще довгі-довгі роки діяли і не німіли.

Під кінець іще мушу довести до Вашого відома, що коли до двох тижнів, скажім, не одержу ніякого Вашого відгуку тепер уже на два листи, то при Вашому бажанні мотимете читати їх в часописах тих видавців, яких Ви, до речі сказавши, примітивно і несмачно називаєте 150% націоналістами. Дивно, що вони все залишаються такими терпеливими і не називають Вас при кожній нагоді безпроцентним українським націоналістом.

І далі від щирого серця бажаю Вам доброго здоров'я та найкращих успіхів у тяжких видавничих справах Ваших. Щастя, Боже!

Фотій МЕЛЕШКО, Нью-Йорк, США

Дякую за листа, Дорогий Пане Мелешко! На жаль, мушу відповідати, а й часу нема, і місця ж шкода. Тож коротко.

1. Я то дякую п. Ричкові за листа щиро, але признаюсь, що всі ті висвітлення робив не дуже то й охоче, бо: а) хочу від читача такої довіри, щоб він сам прочитав те, що я друкую, віривши, що я не повинен би будьщо друкувати. А кожен, хто прочитав би уважно статтю проф. Недзведського і прослухав би після того оперу Майбороди "Тарас Шевченко", не потребував би ніяких висвітлень; б) багато читачів дуже гніваються за всякі детальні висвітлення, бо вважають (і цілоком слушно!), що вони й самі думати вміють; в) не все не тільки треба висвітлювати, а навіть не все й можна висвітлювати.

2. Ваш лист десь є. Друкувати його не мав наміру з таких причин:

а) Лише появилася у журналі праця І. Шаповала про Д. Яворницького, як уже й спростування гоголе! Д. Яворницький пише про бідних і обдертих російських дітей в Архангельській губернії, Ви ж, як я пригадую, пишете, що того він бачити не міг, бо Ви були там теж і того небачили... Може. Але вибачте, я вже так чогось зенк (та, мабуть, і не я один, а багато нас, старших, що про акад. Д. Яворницького чують не вперше!), що все, що він сказав чи написав — правда. То вже така категорія людей була, яким просто неможливо не вірити. Це, звичайно, не значить, що я не вірю Вам: може Ви були там в інший час, в іншому місці, може не звернули уваги на це і т. д. Та я думаю, що піддавати читачам сумнів у правдивості й чесності чи у браку спостережливості акад. Д. Яворницького не було найменшої підстави.

б) Ви мені закинули, здається, бо не маю тепер того листа, що я з любови чи симпатії до росіяч чи щось подібне не переклав тих усупів з книжки Шаповала, які він подає російською мовою (цитати із праць

Д. Яворницького, друкованих ще до революції в російських журналах). Це мене образило дуже, бо не переклав я їх через брак часу. А обвинувачувати мене в симпатіях до окупантів — від Бога гріх, а від людей сміх! Вибачте за нескромність, але я вважаю себе ніяк не меншим націоналістом від Вас. Я був націоналістом там і тоді, де всі оті "великі націоналісти" націоналістами не були. Тепер вони один за одним переходять до окупанта, говорять там російською мовою і опльовують усе і всіх, зокрема самі себе. Назвати їх привиди?.. А от такий Д. Яворницький давав пояснення про музей царю Миколі II українською мовою, а потім мусів викручуватись у поліції... То я вже гордий з того, що йшов слідами Яворницького і навіть на допиті в ГПУ на запитання слідчого відповідав йому українською мовою. То доки я (і тисячі таких, як я) буду на рахунок якось "нижчої раси"?

в) Повинен би відповісти Вам і повернути листа? Так, хоч майже всі редакції зазначають на часописах, що "З приводу незамовлених рукописів редакція не листується". Я того не роблю. А відповісти не мав часу. І дуже це мені неприємно. Тепер листа не вишло, бо шукати ніколи. Признаюсь: у час Різдва й Великодня я викидаю всі папери з кухні і спальні. Оце викидав перед Великоднем. Поскладав усе в пачку й написав на ній: "Великодніє з кухні". На другій написав: "Великодніє із спальні". І поніс це в підвал. Кладу пачку на якусь іншу й побачив на ній: "Різдвяне із спальні". Піднімаю й заглядаю на другу і бачу напис: "Різдвяне із кухні". Я певен, що там повинні бути листи навіть із грішми. Скажете, що я не вмію працювати? Може. Але спробуйте видавати журнал 17 літ (і при цьому лише раз захворіти!), видавати 6 літ дитячий журнал, відбиватись від цілого світу, написати й видати тільки 3 підручників і торгувати буквально з цілим світом, брати активну участь у громадсько-політичному житті, бути членом кількох організацій, втім числі трьох пресових клубів (українського, етнічного й канадського), ходити майже на всі пресові конференції, на більшу половину концертів, доповідей (а ось не пішов оце на виставу, то один артист мене буквально ість поїдом і навіть обвинувачив, що я їм канадський хліб і ненавиджу англійську мову, ніби він є наглядчач якийсь з доручення трохи чи не самої королеви нашої!), ганяти по всьому континенті на зустрічі з читачами, конгреси, собори церков і т. д., спати хоч по 3-4 години на добу, а після цього всього ще й відповідати на "любовні листи" не тільки читачів, а ще й отаких справді хороших і милих співробітників, як Ви. Якщо Ви вірите, що ще багато знайдеться таких терплячих і міцних (і дурних одночасно!), тоді скажете, що я — "велике ніц". Кинути це все і стати "академічним редактором"? Гаразд, але дайте тоді мені фонди на видання. Замуруюсь, загорджує, ізолюєсь від життя, то "Новим Дням" — амба!

Кажете, що я "втішаюся добрим здоров'ям"? Це правда, дякувати Богові: як висплюсь, то можу вверх ногами ходити. Але трагедія в тім, що не маю змоги еспнатись...

З. Погрожуйте, що дасте мені "чосу" у стоп'ятидесятивідсотковій пресі? Давайце, чи це мені первина? Але вибачте: я їх зву не 150-відсотковими, а 105-відсотковими (а не процентовими, як Ви й вони, бо я таки нормальний націоналіст, себто тільки стовідсотковий, то не вживаю чужого слова, як маю своє).

А листа Вашого я Вам верну, як тільки буде найменша змога. І не гнівайтесь за це, бо я не думаю, що

мущу все друкувати, що тільки хтось прислав. Це відповідь не тільки Вам, а ще й п. А. Орлові і багатьом іншим, що погрожують мені всім, чим лише можуть. Як почну відповідати всім негайно лише у справі листів чи рукописів, то "Нові Дні" не вийдуть. А вони ж виходять нормально уже 17-ий рік, то шкода отак валити, от і тягнутому ще, пони не збунтуюсь і не кину. А наняти нікого не можу, бо Ви ще не приєднали, для прикладу, жодного переплатника. А людині треба буде дати найменше 2-3 тисячі доларів річно. А я ж їх і сам не маю. Касова книга й картотека до Ваших послуг — перевірте, як хочете.

Щиро Ваш

П. ВОЛ.

† ОСИП БОЙДУНИК

7 квітня 1966 р. в Мюнхені, Німеччина, на 71 році життя помер голова Української Національної Ради інженер Осип Бойдунник.

Народився Осип Бойдунник в містечку Долина, Закарпаття 1895 р. Ще з гімназійної лавни мусів піти в австрійську армію, потім був в Українській Галицькій Армії як офіцер, з якою й перейшов у центральну Україну. Пізніше здобув вищу освіту. Був одним з основників Української Військової Організації, а потім Організації Українських Націоналістів. Від 1941 р. був членом ПУН-у (Провід Українських Націоналістів).

Як активний борець за українську самостійність, був довголітнім в'язнем польських тюрем і німецьких концтаборів. Був членом УНРади від ОУН (мельниківці), у 1954 р. році його обрано на голову УНРади, а тепер, після повороту мельниківців в УНРаду, він знову став її головою. На цій посаді й помер.

Покійний відвідав кілька разів Канаду і США, а також українців Південної Америки. Був визначним політиком, одним з теоретиків націоналістичного руху — автор праць "Український солідаризм", "Українська внутрішня політика" та інші. В особі Осипа Бойдунника українці втратили визначного політичного діяча.

Похорон відбувся в Мюнхені 13 квітня 1966 р.
Вічна Йому пам'ять!

ЗБОРИ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКИХ ЖУРНАЛІСТІВ

29 квітня в Нар. Домі в Торонті відбулись річні збори Спільки Українських Журналістів. Звіт за управу слав дотеперішній голова, ред. М. Сосновський, що тепер стало живе в Оттаві.

Збори вибрали нову управу в такому складі: ред. В. Левицький ("Новий Шлях") — голова, М. Сосновський — попередній голова, що має почесне місце в управі, а в члени управи обрано таких осіб: І. Боднарчук ("Український Голос"), І. Вараниця ("Гомін України"), П. Волиняк ("Нові Дні"), І. Липовецький ("Дороговказ").

До контрольної комісії обрано: о. ред. П. Хомин ("Наша Мета") — голова, М. Королишин ("Батьківщина"), О. Магла ("Гомін України") — члени.

Збори обговорили справу арешту відомих українських критиків у Києві І. Світличного та І. Дзюби і ухвалили висловити свій гострий протест проти свавілля російської окупаційної влади в Україні. Протест буде доведено до відома журналістичних організацій у Канаді і буде вжито відповідних заходів, щоб вони також стали в обороні в нічому невинних українських критиків.

ФЕНОМЕН ЛОСОСІВ

Незвичайний експеримент провели не так давно американські вчені поблизу острова Апак (північна частина Тихого океану). Зовні він трохи нагадував дитячу забаву: повітряні кульки на 50-метровій нейлоновій нитці чіплялись... до лососів. Під кульками були маленькі гондоли з мініатюрними передавачами, які повинні були в дальшому повідомляти експериментаторів про "курс" лососів. Завдання полягало в тому, щоб детально дослідити один з феноменів природи — здатність риб до орієнтації. Адже після років мандрювань в океані кожен лосось повертається до того струмка, де колись він з'явився на світ з ікрички.

Вже кілька десятиліть років тому рибалки та іхтіологи відкрили "подвійне життя" цих мандрюючих риб. Виявляється, вони народжуються у прісній воді, але живуть у морях. Через багато років після виходу в море риби знову повертаються в ріки. Тут вони відкладають ікру, після чого гинуть.

Та справжньою біологічною загадкою лососі стали лише у 1939 році. Біолог доктор Клеменс у верхів'ях канадської річкової системи Фрезера позначив 469326 молодих лососів, які пливли до Тихого океану. Через кілька років йому вдалося зловити 10958 цих риб. При цьому вчений зробив сенсаційне відкриття: всі зловлені риби повернулися до свого "рідного" потоку. Жодної з них не було спіймано в іншій річці. Цієї дивної здатності орієнтуватися ніхто пояснити не міг.

Після другої світової війни іхтіологи знову повернулися до цього питання. Один з них висунув гіпотезу, що лосось має принаймні два навігаційні органи. Один з них вказує йому дорогу в морі, з допомогою другого він знаходить шлях до рідної ріки.

УВАГА ТОРОНТО І ГЕМІЛТОН!

- БЕЗПЛАТНО чистимо печі (форнеси) і
- даємо БЕЗПЛАТНУ цілолітню 24-годинну обслугу печей нашим відборцям опалової оливи.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ!

DNIPRO FUEL OIL LTD.

196 Bathurst St. Toronto, Ont.

Телефон удень і вночі: EM 6-6539

DNIPRO FUEL OIL LTD.

AND

Service Station

857 Woodward Ave. — Hamilton — Tel.: 549-9634

КОРИСТАЙТЕ З НАШОЇ ГАЗОЛІНОВОЇ
СТАНЦІЇ

509 Jane St. — Toronto — RO 2-1969

Спочатку почали досліджувати другу навігаційну систему. Було висловлено припущення, що лососі орієнтуються "носом". Завдяки своїм органам нюху вони пливають за запахами річкової течії (при цьому вважається, що загниваючі водорості кожної ріки мають власний, своєрідний запах). Згодом гіпотеза була перевірена. Спостереження за лососами в акваріумах показали, що риби запам'ятовують запах. Потім перейшли до експериментів у річці. Для цього з 302 вилонених у річці лососів половину одразу випустили назад, але в іншому рукаві. Другій же половині риб позатикали ніздрі ватою і після цього випустили в річку. Якщо перші швидко знайшли свою течію, то другі були зовсім дезорієнтовані. Так була доведена правильність висловленого припущення.

Через три роки американські біологи Дональдсон та Аллен провели новий експеримент: вони перенесли ікру лососів з одного гірського потоку до іншого, віддаленого на сотні кілометрів. Молоді лососі, що з'явилися на світ з цієї ікри, як їм і належало, вийшли в океан, а потім повернулися до того потоку, де вони народилися. Так було покінчено з мітичною гіпотезою про існування "збереженого поколіннями потягу лососів до батьківщини".

Той дослід, з розповіді про який ми почали цю інформацію, має відповісти на питання, що стосуються мандрівок лососів у відкритому морі.

(«Наука і життя», ч. 1, 1965, Київ).

СМУГИ НА МІСЯЦІ

Два американські астрономи з обсерваторії Годдарт у Меріленді спостерігали цікаве явище на нашому супутнику: над кратером Арістарх вони помітили дві червоні смуги і якусь синю стрічку. Усі ці явища спостерігались майже одночасно. Кольори, що спочатку були дуже інтенсивними, часом слабшали і врешті зникли зовсім.

ГАЛИНА АНДРЕАДІС СПІВАЛА В ДОМІ ДЛЯ СТАРШИХ

Відома наша співачка, перебуваючи з родиною в Торонто, у великодний понеділок виступила в домі для старших ім. Івана Франка. Проспівала 5 пісень для мешканців будинку і гостей.

Крім неї, виступали ще такі артисти: Галина Білошицька (скрипка), тенор Радко і Грінгорій Ярошивеч-Манько. Акомпанювала всім Антоніна Ярошивеч.

Після концерту Галина Андреадіс відвідала всіх мешканців у їх кімнатах. Це все було дуже зворушливо. Це, мабуть, перший випадок, що кілька артистів дали добродійний концерт. Тим більше приємно, що це зроблено на Великдень.

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

УМЕР ВОРОГ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ

Як подає "Радянська Україна" від 1 квітня 1966 р., у Києві помер брутальний русифікатор Іван Євменович Кравцев, що народився в 1918 р. у с. Вілейка, Могилівської області, Білорусія. Покійний працював токарем, потім вчився в Київському педагогічному інституті. Звичайно, партійний чиновник, що в 1946—61 рр. очолював лекторську групу відділу пропаганди і агітації ЦК КПартії України, а пізніше став науковим співробітником Інституту Філософії Академії Наук України. Саме тоді й написав кілька ворожих українцям і людству взагалі статей про потребу негайно й рішуче вирікатись всього українського, зокрема мови, й переходити на все російське, бо галий, мовляв, "закон життя і цього вимагає будова комунізму в нашій Батьківщині"...

Ці його статті викликали негативну реакцію в Україні і дехто навіть пробував опонувати йому. Здається, опонував йому покійний М. Рильський, хоч точно не пригадую вже. Ці статті викликали також гостру відсіч української еміграції: вся наша преса й радіо виступили гостро проти такого писання. Можливо, це й спричинилось до того, що І. Кравцев зтих, вірніш його перестали друкувати.

І. Кравцев — найбрудніший російський колонізатор, хоч і походить з білорусів — росіяни таких приймають охоче. Так вульгарно проти України не виступав ніхто навіть за сталінських часів. І от людина померла і доводиться з жалем констатувати: яка незавидна доля всіх перевертнів, усіх наймитів російського імперіалізму, як мститься людині неморальність: некролога в "Рад. Україні" підписала анонімна "група товаришів" — з обов'язку, як кажуть, бо людина ж умерла...

Кілька років тому я мав змогу розмовляти з одним культурним діячем з України, якого теж не можна обвинуватити у любови до... свого рідного народу. Як я йому закинув, що от, мовляв, кандидат наук І. Кравцев, член партії, виступає з неморальними статтями, які йдуть у супереч з офіційними програмами вашої партії, ідуть у розріз із вченням Леніна і т. д., а ви всі мовчите, то про що це свідчить? Він відповів:

"І. Кравцев — мала людина, ніякий вчений. Ніхто його поглядів не поділяє, а навпаки — вся Україна, бодай весь Київ обурений. Йому уникають подавати руку... Але не журіться — він скоро дуба вріже! Якби я не був атеїстом, то сказав би, що його Бог покарав: "кондрашка хватіла"! ("Кондрашка" — грець, апоплексія). Може, негарно так говорити, але весь Київ тишився вісткою про його хворобу... Повірте, що ніхто йому цих статей не замовляв — це не є політика партії".

Пару років пізніше мені довелося розмовляти з другим науковцем з України і знову виникла розмова про цього ж І. Кравцева:

— Що ви мені говорите, — кажу я, — про волю науки в Україні, зокрема про розвиток філософських наук! Досить лише того, що І. Кравцев є науковим співробітником Інституту Філософії Академії Наук, щоб узятись за голову і вигукнути: "Господи, рятуй мене від такої філософської науки"! Чи це не ганьба, щоб людина з таким примітивним мисленням, із тваринним колонізаторським підходом до життя була в складі наукової філософської установи?

Мій співбесідник посміхнувся і сказав:

— Буває й таке. Де нема помилок? Науковець з І. Кравцева ніякий, це правда. Його вже пробували скеровувати на науку, але нічого не виходить з того. Він

в інституті довго не втримається. Але не судить за це росіян, бо знаєте ж, що І. Кравцев білорус. Ніхто його на це не скеровує. Повірте, що ні. Правда, директор інституту філософії росіянин, але він українську справу обстоює більше, ніж хтось із українців. Може, він має більше й змоги на це. Тим більше, що він, бувши росіянином, не хотів би, щоб його посуджували в анти-українстві. Кравцев сам вискочив, як Пилип з конопель.

У цих оцінках очевидна тенденція: обвинуватити І. Кравцева, що дуже легко, і виблїтити партію й окупаційну владу, мовляв, партія тут не винна, у нас демократія і вільно висловитись і примітивові. Що ж, шкода, що не можу сьогодні бодай цим двома діячам сказати, що таким як І. Кравцев, то воля слова є, а от Іванові Світличному і Іванові Дзюбі, то нема волі слова не тільки що нападати на росіян, як І. Кравцев нападає на українців, а навіть сказати слово в обороні українства. За це їм дають на таємному суді, якщо він був взагалі, по сім років каторги... Отака окупантська демократія!

ПРЕЗИДІЯ КУК ЗАСУДЖУЄ ТЕРОР В УКРАЇНІ

На зборах Президії КУК 22 квітня 1966 р. були розглянені матеріали і пресові вістки про нові переслідування й арешти серед українських письменників в Україні. Преса назвала по імені двох молодих українських критиків: Івана Світличного і Івана Дзюбу, над якими відбувся суд і ухвалено вирок, хоч про ніяку судову розправу преса в Україні, ані поза Україною нічого не писала. Одночасно пресові вістки подають про ув'язнення кільканадцятьох інших українських письменників, не подавши їх прізвищ. Усе це відоме, як терористичні методи великодержавних російських шовіністів та їх народозбивчого колоніального режиму в Україні з давніших часів. У 30-тих роках тими методами вони зліквідували в Україні сотні українських письменників, поетів і мистців. Розглядаючи цей новий терор Президія ствердила, що його ціль — стоптати паростки вільнішої думки і слова, що почали прозираги в Україні в творчості українських письменників, поетів і критиків в останньому десятилітті. По тій самій лінії буз зроблений тими самими московськими сатрапами в травні 1964 р. пожеж у бібліотеці Української Академії Наук. Так «відзначили» російські шовіністи 150-ліття народження Тараса Шевченка. Усе українське вони хотіли б знищити і для цього звивають навіть найгірших засобів, щоб досягнути цієї своєї мети.

Президія Комітету Українців Канади ствердила, що такі ганебні нелюдські методи вимагають зі сторони вільних українців у світі якнайгострішого засудження і безоглядної боротьби з тими, що їх звивають. Президія звертається до канадського уряду і робитиме відповідні заходи, щоб якнайдокладніше поінформувати громадянство Канади про вище представлені події супроти творців української духовної культури в Україні. Одночасно Президія КУК закликає відділи КУК, щоб вони, при співпраці всіх своїх Складових Організацій, провели в

найближчому часі публічні протестаційні віча. Українська спільнота в Канаді, виступаючи солідарно в обороні своїх братів в Україні, не буде осамітнена. Вона здобуде для своєї акції повне розуміння і підтримку великої більшості наших співгромадян, для яких поняття волі є синонімом гідності людини.

Комітет Українців Канади
Президія

ПОДАЙМО РУКУ БРАТОВІ!

Звернення президії Комітету Українців Канади до своїх складових частин і до всього українського громадянства не потребує коментарів — мусимо почувати себе часткою народу нашого і не сміємо не озватись в обороні наших поневолених братів, зокрема тих, яких сьогодні саджають за ґрати лише тому, що вони мають трошки відмінну думку від офіційної.

Справа не лише у двох особах, Іванові Світличному та Іванові Дзюбі, а в багатьох інших: нема сумніву, що арештовано більшу кількість українських діячів культури.

Празда, сьогодні ми ще не маємо доказів, що суд уже відбувся, хоч дуже поважні чужі часописи (наприклад, «Нью-Йорк Таймс» від 1 квітня 1966 р., «Нью-Йорк Таймс» від 7 квітня 1966 р. та багато інших) подали вістку; що над І. Світличним та І. Дзюбою відбувся таємний (можливо й заочний) суд і що І. Світличний одержав 7 років ув'язнення, а І. Дзюбу звільнено умовно через поганий стан здоров'я. Тим більше нема певності, що бюлетень «Вісті з Прологу» від 29 квітня ц. р. подає таке: *«Пресова агенція «Ройтер» передала вістку з Києва про те, що вкоротці має відбутися суд над Іваном Світличним, українським літературним критиком, якого арештували за «передання антисоветських творів за кордон».*

На жаль, вістка «Прологу» зрадагована не лише «кантуватою» мовою, а й ще бракує їй точности: добре було б бодай подати дату, коли «Ройтер» передав цю вістку. Ну, і добре було б її подати повністю, а не переказувати.

Та, мабуть, таки суда ще не було. А як і був таємний, то у зв'язку з протестами в цілому світі окупаційна влада в Україні вирішила його зробити ще раз з деякими ознаками «прилюдного суду».

Можна також сподіватися (є деякі ознаки цього), що І. Світличного судитимуть не так за Симоненкові вірші, як за його «Щоденник», мотивуючи тим, що це «приватна справа». До речі, щоденники письменників не можна вважати їх приватною справою, а літературними творами. Так завжди було, є й буде. Але цей викрут влади треба передбачати.

Протести українців у вільному світі не можна припиняти, бо нема сумніву, що на Івана Світличного та Івана Дзюбу закинено поліційну петлю. Не дати їй зашморгнути — наш не тільки національний, а й людський обов'язок.

Хто ж вони такі, ці мученики окупаційної ро-

сійської влади? Обидва вони молоді й талановиті науковці, спіробітники Науково-дослідного інституту літератури Академії Наук України. Друкувались мало, бо нагинка на них провадиться вже дуже давно: їм рідко коли дозволялося друкувати свої твори. І то не в головному органі Спілки Письменників України «Вітчизні», а переважно в журналі «Дніпро».

Після розгрому української літератури, мистецтва й науки в тридцятих роках (сталінсько-постішевські роки) українська література була так знищена, що критиків не було взагалі. Навіть такого Б. Коваленка розстріляли... Іван Світличний та Іван Дзюба були першими критиками в посталінській добі, які виявили не лише талант і великі знання, а й свій український характер. Тому вони стало були під обстрілом. І тому їх твори так рідко друкували. Ці дві особи могли б розпочати нову добу відродження, яке знищив Сталін. Отож, твори покійного Василя Симоненка, видрукувані за кордоном, це лише формальна прикличка — суть у тому, що обидва ці критики мусять замовкнути, бо вони талановиті і намагаються відновити українську самостійність у критиці, що сприятиме розвитку літератури.

Ми роками стежимо за їх творчістю, але свідомо промовчували їх імена в нашому журналі. Це, як бачимо, не допомогло, хоч імена І. Світличного та І. Дзюби в нашій пресі взагалі майже не згадувались. Навряд чи тепер треба мовчати, бо однак на їх ший петлі закинено, тому виявимо тепер, що на вечорі, присвяченому пам'яті Василя Симоненка в Києві, Іван Дзюба несподівано попросив слова і сказав таку яскраву промову, так обвинуватив чиновників від літератури й критики, які гордо «возсідали» за почесними столами, що вони мусіли попускати голови аж між коліна. Ця промова зробила величезне враження на вибрану публіку того вечора. Повторимо: **в е л и ч е з н е в р а ж е н н я.**

Промови тієї звичайно не видрукували, хоч у пресі й згадали про неї. Та хоч вона була виголошена експромтом, а її там зуміли записати. Тепер вона є вже і в Канаді. В Україні відбуваються цікаві події. Дехто на еміграції пояснює це спалахом «нового націоналізму». Ми б цього не сказали. Справа простіша: приходять на керівні місця нове покоління, що зформувався у посталінських роках. Ці молоді люди мають нормальну, не викривлену терором, психіку і вони нормально мислять. Тому вони хочуть волі думки і слова. Їм, як людям нормальним, важко зрозуміти, чому росіянинові можна любити Росію, а чому українцеві не можна любити Україну. Подруге, як моя любов до України, до її мови й культури, до народу може стати перешкодою в будові комунізму? Скоріш навпаки! От вам і «націоналізм», бо в СРСР можна любити тільки Росію, але суворо заборонено любити Україну, Білорусію, Узбекистан і т. д.

Чи можна з цим боротись? Ні, боротись з цим «злом», то значить уподібнитись з «філософом», що дуже обурювався, що весною росте трава і нама-

гався зупинити її ріст, накриваючи капелюхом... Є одна рада на це: траву переорати, а людей всіх вистріляти.

З приємністю треба відзначити, що українська еміграція одноставно запротестувала проти арешту І. Світличного та І. Дзюби. Ми сьогодні спроможні підняти на протест майже весь світ, якщо наш провід за це візьметься. Це для нього, проводу, — іспит зрілості. Не скористати з нашої сили було б не тільки безчестям, а й гріхом: рятуймо чесну українську людину, де б вона не була, і хто б вона не була. А Іван Світличний і Іван Дзюба — люди чесні, бо нічого не вкрали, нікого не вбили, ніякої бібліотеки Академії Наук не підпалювали. Більше того: вони ніде й ніколи не здекларували себе антикомуністами, а тільки українцями. То хіба за це їх можна переслідувати? Хто й чим доведе, що вони закликали до повалення радянської влади, до боротьби з партією? За царя Миколи Першого, якого звали Палкіним, і який засудив Шевченка, цих двох критиків напевно не судили б, бо такі нема за що. Судити їх можуть лише за влади «колективного керівництва» Брежнєва й Косигіна. І хочеться ото людям мати славу гірших правителів, ніж «істинно рускій Божий помазаник» Ніколай Палкін!?

Майже всі Шевченкові твори були передані за кордон і там видані. Але хай сьогодні «колективне керівництво» на чолі з панамі Косигінім і Брежнєвим скаже: кого в найчорнішій імперії світу за це судили чи бодай пробували судити? Такий суд можливий лише за «щасливої доби будови комунізму».

Я завтра можу переслати в першу-ліпшу країну й видрукувати будь-яку критику канадського уряду, але мене ніхто за це не судитиме.

І взагалі, панове окупанти, не придурюйтесь і не «вдавайте з себе греків»: ані І. Світличний, ані І. Дзюба нічого проти режиму не зробили. Душите ви їх за те, що вони українці. І це ганьба для всієї російської нації.

КОНЦЕРТ БАНДУРИСТІВ

14 квітня ц. р. в залі Месей Гол відбувся концерт капелі бандуристів ім. Т. Шевченка із США під керівництвом І. Задорожного.

У капелі тепер 33 особи. Співаки першорядні — цілий букет солістів: І. Зайферт, О. Ройко, О. Гошуляк, П. Садовий, Н. Мансф (болгарин), Ю. Тимченко, Р. Левицький, І. Самоніш та інші. Капеля — хор, який звучить просто могутньо. Значно слабшою є інструментальна частина, тим більше, що багато бандуристів у подорож не виїхало.

У програмі концерту нових творів майже нема, але програма складена з таких творів, що їх можна слухати безконечно. Центром програми був, звичайно, "Байда" Гната Хоткевича. Виконано також 5-6 творів Г. Кистаго.

Можна сказати, що голосово капеля ще ніколи такою сильною не була, але це призвело до порушення мистецької цілості: раніш капеля була чудовим зрів-

новаженим ансамблем, сьогодні ж у ній переважає першоякісний сильний хор.

Треба з соромом признати, що цю нашу найстаршу і найкращу музично-вокальну одиницю в Торонті спіткала невдача: зала була виповнена лише трохи більше половини. Головна причина цього — відсутність реєлями, особливо англійської. А концерт же планувався з розрахунком на чужу публіку, навіть програмка видруквана англійською мовою. Завинила цьому, звичайно, адміністрація, яка була доручена п. В. Довганюкові. Та що там говорити про чужу пресу, коли й "Нові Дні" не одержали жодного повідомлення на письмі чи хочби телефоном.

Деякі визначні капеляни кажуть, що "Нові Дні" мають "алергію" до капелі. Це неправда: "Нові Дні" готові допомогти кожній мистецькій одиниці, а тим більше Капелі бандуристів ім. Тараса Шевченка, але зробіть так, щоб я мав матеріали.

Із газетних вісток довідуємося, що Капеля має великий моральний і матеріальний успіх в інших містах, особливо у США.

ВЕЧІР МИСТЕЦЬКОГО СЛОВА В ГАМІЛЬТОНІ

24 квітня ц. р. Товариство Українського Читача в Гамільтоні влаштувало вечір мистецького слова у виконанні артистки К. Бранки-Кривуцької. Вечір відбувся в залі української православної громади, де міститься товарство.

Це був справді мистецький вечір з добре дібраною програмкою. У першій частині пані Кривуцька прочитала три поезії Лесі Українки ("Якби вся кров...", "І ти боролась...", "Де ті струни..."), "Туга" Марка Черемшини, "Сини" Василя Стефаника. Після перерви виконала: "Межигірський дід" Олексі Стороженка, "Баба Параска й баба Палажна" І. Нечуя-Левицького та гумореску Едварда Козака "Того було так".

Понад програму артистка ще прочитала пару поезій Василя Симоненка.

Публіка вітала артистку справді щирими й яскравими оплесками. Від товариства українського читача артистці подаровано різьбленого альбома.

Відкрив вечір голова Т-ва С. Сорока, представив артистку М. Смирнів, заповідала твори О. Кульчицька. По вечорі всі присутні мали змогу посидіти й порозмовляти собі за часом і навою та тистечками.

Вечір був справді вечором мистецького слова: і сама програма, і виконання були високоякісні. На жаль, публіки було малувато — яких 70-75 осіб. Але як на Гамільтон, то й це добре.

З артисткою К. Кривуцькою ми ще матимемо нагоду познайомити наших читачів докладніше. А Товариство Українського Читача в Гамільтоні вітаємо з черговим успіхом і бажаємо розвитку його корисної культурної праці. Такі т-ва треба б мати в кожному місті, де нема літературно-мистецьких ілюбів. Вони могли б піднести культуру нашого громадянства. Гамільтонці зробили дуже гарний почин.

УРЯД ОНТАРІО ВІШАНОВУЄ ЖУРНАЛІСТІВ

У суботу 16 квітня ц. р. в готелі "Роял Йорк" уряд Онтаріо влаштував обід для робітників преси. Такі обіди відбуваються щороку по Великодні. Іншими роками уряд заступали міністри, зокрема міністер Іван Яремко. Цього року журналістів вітав сам прем'єр Джон Робартс.

Разом в обіді взяли участь яких 250—300 осіб. З ук-

раїнської преси були М. Королишин ("Батьківщина"), С. Росоха ("Вільне Слово"), В. Левицький ("Новий Шлях"), П. Волниак ("Нові Дні"). Інші редактори чогось не прийшли.

За особливі заслуги в журналістиці кожного року зачисляють у так званій Пресовий Пантеон Слави одну чи й більше особу. Цього року цієї честі удостоїлись три особи:

1. Жерар Філіон з Монреалю (тричі нагороджений всеканадською нагородою за редакційні статті, колишній редактор "Ле де Вуар");

2. Артур Форд з Лондону, Онтаріо, ветеран журналістичної праці (60 літ праці в журналістиці), колишній редактор "Лондон Фрі Пресс";

3. Джон Дафо (посмертна нагорода), визначний репортер, колишній редактор "Вінніпег Фрі Пресс".

Крім того, 8 журналістів одержали нагороди від "Нашенал Ньюспейпер Аворд" за кращі репортажі, фотографії, статті тощо.

Кілька днів перед цим в цьому ж готелі відбувся пресовий бал, організований Пресовим Клубом м. Торонто, на якому обрано "королеву преси". Цього року вперше Пресовий Клуб дозволив виставляти кандидаток від етнічної преси. На жаль, з українських часописів скористав тільки "Новий Шлях", всі інші, в тім числі й "Нові Дні", кандидаток не виставили. Щодо "Нових Днів", то признався, що я не зробив цього лише через брак часу. Навіть на балю не був, бо пригадав про нього аж через два дні по ньому...

Треба відзначити, що наші англомовні колеги поставились до так званої етнічної преси (часописи, що видаються не англійською і не французькою мовою) дуже прихильно і, мабуть, з чисто політичних мотивів перше місце і 500.00 дол. нагороди признано кандидатці від японської газети "Нью Кенедіс" Еллен Тоуї, друге місце і нагорода 100.00 дол. признано кандидатці від "Нового Шляху" Христі Томковій, студентці Торонтського університету і пресовій референтці Українського Студентського Клубу в Торонті, третє місце й нагорода в 50.00 дол. — кандидатці від найбільшого англомовного щоденника "Торонто Дейлі Стар" Лані Локаер.

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направка форнесів безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте
оливу в нас.

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551 Уночі: RO 2-9494

До речі, преса в цілому світі служить народові. Особливо наша. Тому читачі повинні б знати все про нашу пресу. А вони здебільшого навіть не мають змоги довідатись і того, хто редагує той чи той часопис, бо це трохи чи не "воєнна тайна".

Наприклад, за порадою урядових чинників у Канаді створено дві Асоціації Етнічної Преси (Торонто й Вінніпег), які об'єднані у Федерацію Етнічної преси. Оце відбулись вибори Торонтської Асоціації, які відбуваються раз на два роки. На них виявилось, що два наші багаті тажжезики вже кілька років не платять внесків і через це вибули з членства. Читачі мусять це знати, бо преса ж таки на службі народу і ми мусимо бути представлені всюди, де тільки можна.

Ссь, для прикладу, центральний орган ОДУМу не є членом ніде — навіть в Спілці Українських Журналістів. До речі, я роками намагався намовити одумівців на це членство. Врешті, як редактором "Молодої України" став І. Пишкало, то мені вдалося його переконати, що "Молода Україна" мусить стати членом Асоціації Етнічної преси в Торонті (тут членство не осіб, а часописів). Дійшло аж до вивчення анкети. Але знайшлись такі "мудрі" одумівці, що зуміли обвинуватити п. І. Пишкала в намірі "переписати "Молоду Україну" у свою власність"... Отакє в нас з пресою! Тут виявляється справді подиву гідна "самостійність": сам п'ю, сам гуляю, сам степлюся, сам лягаю... А як і "зроблю ласку", що вступлю в якусь організацію пресову, то мушу наперед знати, які користі я з того матиму. Бодай скільки високоплатних оголошень я дістану через своє членство. Аж соромно писати про це. А писати треба, бо кожен часопис, навіть як він належить не тільки організації, а навіть і приватній особі, є справою не приватною, а громадською. І громадянство мусить знати про нього все. Ось відбулися річні збори Спілки Українських Журналістів, а від "Молодої України" знову нікого не було, хоч я сам, на доручення секретаря СУЖ ред. В. Солонинки, їх про це повідомляв.

Знаю, що знайдуться такі, які скажуть: маєш "Нові Дні", то лиши в спокої інші часописи. Я їм пригадаю, що це Канада, де є воля преси. І поки я редакую "Нові Дні", то мої читачі будуть інформовані про все так чесно й докладно, як я лише спроможуся це зробити. Я вважаю це своїм першим обов'язком редакторським.

АСОЦІАЦІЯ ЕТНІЧНОЇ ПРЕСИ

2 квітня ц. р. відбулися звітно-перевибірчі збори Асоціації Етнічної Преси в Торонті. Асоціація має тепер 18 членів (часописів). Кожен часопис має два голоси: за видавця й за редактора.

Головною справою минулої каденції керівництва Асоціації, як і всієї Федерації Етнічної Преси, було старання здобути від державної Комісії по відзначенню століття Канади фонди на оплату гонорарів авторам книжечок про історію різних етнічних груп Канади. Тут осягнуто повного успіху: Комісія Століття Канади призначила на цю справу 8,000.00 дол. Всі ці праці, видані разом, мають створити своєрідну Етнічну Енциклопедію Канади, у якій етнічні групи, так звана "третя сила", становлять сьогодні третину населення Канади і з кожним роком їх вага в Канаді зростає.

На найближчі 2 роки обрано нову управу в такому складі: д-р Й. Кіршбаум — голова ("Канадський Словак"), I-ий заступник — Д. Януці ("Кур'єре Канадезе"), II-ий заступник — П. Гавлік ("Нови Домов", чех), III-ий заступник Кен Морі ("Нью Кенедіс"), японець, секре-

тар — В. Мавко ("Словінська Держава"), скарбник — М. Бродська ("Глос Польські").

Директори та голови комісій: І. Бойко ("Гомін України") — комісія видавців, Б. Гайденкорн ("Зв'язковець") — комісія редакторів, Дж. Новак ("Канадські Глас"), — комісія членства, С. Вайденавм ("Мею Елю"), естонець — комісія зв'язків, П. Сільома ("Ваба Сана"), фінець — комісія публікацій.

Контрольна комісія: Р. Чекута ("Словінська Держава"), В. Софронів-Левецький ("Новий Шлях").

МІНІСТЕР ЯРЕМКО СПРОСТОВУЄ

У зв'язку із століттям Канади виходить публікація "Да Мейкінг оф Нейшон", у якій подано, що першими українськими поселенцями Канади були "галіціани", що походили з Австрії. Фактично поділено українців на дві "нації": галичан і українців.

Міністер громадянства і державний секретар в уряді провінції Онтаріо п. Іван Яремко написав відповідні висноження авторові книжки з цього приводу. Автор прислав міністрові І. Яремкові листа, у якому дякує за поради і запевняє, що в дальших виданнях зробить відповідні виправлення.

Добре мати українців на міністерських посадах. Тоді все робиться скоро і легко. Але, крім цього, ще треба б видати цілий ряд наукових праць англійською мовою, щоб учинити помилок, які часто-густо бувають через незнання справи. Пора б таки видати "Історію України-Руси" акад. Михайла Грушевського, чого тепер дуже домагаються молоді еміграційні українські історики.

ЛИСТИ СИМОНА ПЕТЛЮРИ В «ГОМОНІ УКРАЇНИ»

У кількох останніх числах "Гомону України" друкується ціла серія листів Симона Петлюри до д-ра Дмитра Донцова. Цим "Гомін України" чи не найкраще вшанував Симона Петлюру з нагоди 40 ліття його трагічної смерті.

Ці листи відкривають маловідому нам редакторську й видавничу сторінку діяльності Головного Отамана. Одночасно вони з'ясовують умови видавничої праці поневолених народів в Російській імперії. Шкода, що одночасно не друкуються й листи д-ра Д. Донцова до Симона Петлюри: тоді були б зрозуміліші й листи С. Петлюри. Та й цікаво б також було б знати й погляди Д. Донцова, який у свій час відіграв певну роль в українському русі.

ВІД РЕДАКЦІЇ: Кліше на 1-ій сторінці обкладинки з фот редакції "Дороговназу", органу Генеральної Управи СБУВ у Канаді.

Микола УДОВИЧЕНКО

СКОРОМОВКА

— Гей, Лисице —
Кожушище,
Де курчище,
Де качище?!
— Лиско, Лиско,
Дід Онисько
З рушничиська
Бахнув зблизька.
— Гей, Лисице —

Кожушище,
Де хвостище —
Помелище?!
— Дід Онисько...
— Бахнув близько?
— Ух, дідисько!!!

Григорій Храпач, «Скоромовка», журнал «Україна», № 44, 1965.

Гей, хлопчице —
Авторище,
Придивись до вірша
Ближче;
Придивись мерщій,
Грицище:
Де ти вчув
Таке мовище?!
(«Літературна Україна», 31. 12. 65. Київ.)

СКІЛЬКИ РОКІВ?

Зустрілись два хлопчики — Петро й Микола.
— Миколо, а скільки тобі років?
— Три. А тобі?
— Не знаю...
— А ти Сірка баби Ганни боїшся?
— Боюсь...
— Значить, два з половиною.
(«Перець», ч. 21. 1965. Київ.)

УКРАЇНЬСЬКА ЕМІГРАЦІЙНА ПРОЗА В 1965 РОЦІ

(Продовження із стор. 10-ої)

* * *

Вперше в нашій літературі взагалі появилася твір про українську людину в географічному просторі від Відня до Зеленого Клину. Маю на увазі "Серця і буревії" Володимира Несторовича. Колосальні світові події, а в них роль і місце української людини, і, ширше, української проблеми, охоплює роман В. Несторовича. Фронтові бої 1915--1916 р.р. По-мистецькому схоплені батальні сцени. Російський полон. Транспорту австрійських полонених, а серед них великий відсоток українців із Галичини. Табори полонених на Далекому Сході Російської імперії. Революція 1917 року. Розвал імперії. Отаманія й громадянська війна на Далекому Сході. Український Зелений Клин. Пробудження і роля його в революції. Україні полонені й українські поселенні Далекого Сходу. "Чуття єдиної родини". Зріст і занепад великих надій. Репатріяція таборів полонених. Утвердження більшовицької влади.

І органічно на цьому тлі виростає повнокровне, сповнене великих творчих задумів життя різних націй, станів і клас. Життя багатолічної збіроти, але таке різноманітне й індивідуалізоване. Одним словом, я хочу сказати, що В. Несторович дав нам твір значущого соціального і мистецького звучання, незважаючи на деякі, зокрема мовні, недосконалості. Чи-

там ніколи не пошкодує, взявши до читання "Серця і буревії", а автор, пустивши в світ цей твір, з повним правом може взяти за мотто до свого заповіту заголовок першого розділу роману:

"Не вмру, а житиму!"

мають конкурентів і паралелів. І в цьому, без сумніву, успіх і заслуга Анатолія, чи то пак, Андрія Чечки.

* * *

Двійник нашого шановного Анатолія Васильовича Галака Андрій Чечко подарував читачам збірку новель під назвою "Записки слідчого". Ця форма учуднення, що дозволила авторові безпретензійно й просто, але тому культурно й дотепно, розповісти дуже багато цікавого й типового з перших років радянської влади в Україні. Ця тематика і цей типаж не

На фоні історично-соціальної, психологічної та романтично-трагедійної панорами літературного 1965 року, заблищала й нова сатирична повість Зосима Дончука -- "Ясновидень Гері".

Автор досить щасливо скопленого "Гната Кіндратовича", не без кебети написаного "Море по коліна" у "Ясновидці Гері" зашпортався обома ногами.

(Закінчення в черговому числі)

БУДЬТЕ НА ОБЛІКУ В КАНАДІ...

1 червня, чи скоро після цього, обліковець із Домініяльного Бюра Статистики відвідає Ваш дім, щоб поставити 5 звичайних питань як частину перепису 1966 р. в Канаді. Обліковці відвідають усі родини, включно з тими, що ще не є канадськими громадянами. Ви всі є частиною зростаючої Канади.

Ваші відповіді на ці питання, підсумовані разом з відповідями мільйонів інших канадців, дадуть основні факти росту й розвитку Канади. Треба мати правдиві й точні відомості про людність Канади, щоб плянувати майбутні школи, шляхи, лікарні та інші заклади для обслуги громадянства. А також і для торгівлі та дослідної праці.

ЛИШЕ П'ЯТЬ ПРОСТИХ ПИТАНЬ:

1. Ім'я та прізвище,
2. Відношення до голови родини,
3. Стать,
4. Вік (Від минулого дня народження),
5. Самітній, одружений, удовець чи розведений?

Відомості, які Ви дасте обліковцеві, цілком довірочні. Це забезпечено Федеральним законом -- Акт Перепису. Якщо Ви маєте сумнів у тому, чи до Вас прийшов справжній обліковець, то не вагайтеся і скажіть, щоб він показав Вам свої документи. Будьте ласкаві, допоможіть йому, як він відвідає Ваш дім.

Будьте на обліку в Канаді!

ДОМІНІЯЛЬНЕ БЮРО СТАТИСТИКИ

ВАЛТЕР Е. ДАФФЕТТ,
Домініяльний статистик

ДОСТ. РОБЕРТ Г. ВІНТЕРС,
Міністер Торгівлі

З НОВИХ ВИДАНЬ

Митрополит Іларіон. УКРАЇНСКА ПАТРОЛОГІЯ. Підручник для духовенства і українських родин. Частини I-II-III. Стор. 164. В-во "Наша Культура". Вінніпег, Канада. 1965.

Митрополит Іларіон. КАНОНІЗАЦІЯ СВЯТИХ В УКРАЇНСЬКІЙ ЦЕРКВІ. Богословська монографія. Українська патрологія, ч. IV. З портретом автора. Стор. 224. В-во "Наша Культура". Вінніпег, Канада. 1965.

Митрополит Іларіон. СЛУЖИТИ НАРОДОВІ — ТО СЛУЖИТИ БОГОВІ. Богословська студія. З портретом автора. Стор. 119. В-во "Наша Культура". Вінніпег, Канада. 1965.

Борис Грінвальдт. ПОЕЗІЇ. З портретом автора. Стор. 160. Видання, мабуть, авторове. Друк видавничої спілки "Новий Шлях". Вінніпег, Канада. 1964.

Микола Понеділок. СМІШНІ СЛЪОЗИНКИ. Передмова В. Давиденка. Суперобкладинка, дружній шарж на автора та ілюстрації Е. Козака. Стор. 276. В-во "Свобода". Джерсі Ситі — Нью-Йорк (написано з помилкою: Нью Йорк). 1956. Ціна — 3.50 дол.

Петро Шмалій. ДАНИЛО ВИРВА. Повість. З портретом автора. Обкладинка Бориса Крюкова. Стор. 275. Чис видання не подано. Буенос-Айрес (написано з помилкою — без розділки), Аргентина. До повісті додано передмову М. Гаврилюка та довідку про автора.

Осип Залеський. ТРИ ПІСНІ ДО СЛІВ ІВАНА ФРАНКА ДЛЯ ОДНОГО ГОЛОСУ З ФОРТЕПІЯНОМ. Стор. 8. Українське Музичне В-во, ч. 13. Буффало, США. 1966.

о. Ів. Перелазний. ЗЛОВІСНА ХМАРА НАД СВ. УКРАЇНСЬКОЮ ПРАВОСЛАВНОЮ ЦЕРКВОЮ. Стор. 48. Видання Української Православної Інформаційної Служби. Мельбурн, Австралія. 1965. Видано за благословенням архієпископа Сильвестра. Циклостилеве видання.

ШАШКЕВИЧІЯНА. ч. 4-5. Р. III. Листопад, 1965. Стор. 97—128 і обкладинка. Видання Кураторії Заловідника Марніана Шашкевича у Вінніпезі, Канада.

ІНФОРМАТИВНИЙ ЛИСТОК Об'єднання Українських Ветеринарних Лікарів, Рік XVI, ч. 3-4 (62-63). Липень-рудень, 1965. Стор. 36 і 4 сторінки використаної обкладинки. Чикаго-Саскатун.

УКРАЇНКА В СВІТІ. Бюлетень Світової Федерації Жіночих Організацій. Стор. 18. Рік III. Жовтень-грудень, 1965. ч. 4 (10). Філадельфія, США. Циклостилеве видання.

Календар (альманах) "РІДНА НИВА" на звичайний рік 1966. Стор. 169 і 22 сторінки оголошень. "Екклезія". Вінніпег, Канада.

АЛЬМАНАХ "ГОМОНУ УКРАЇНИ" на 1966 рік у 50-річчя смерті великого сина України Івана Франка. Стор. 191 (разом з оголошеннями). В-во "Гомін України". Торонто, Канада.

КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ "НОВОГО ШЛЯХУ" на 1966 рік. Редактор — В. Левицький. Обкладинка Мирона Левицького. Стор. 160. В-во "Новий Шлях", Вінніпег, Канада. Зміст альманаху цікавий: багато практичних порад, довідкова частина тощо. Багато гарних поезій та інших літературних творів.

Ольга Войценко. ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В КАНАДІ. Том III. Доба росту й диференціації. Роки 1925—1929. Стор. 305. Видавнича спілка "Тризуб". Вінніпег, Канада. 1965.

Цей том є продовженням двох перших, що вийшли у 1961 і 1963 рр. У цьому томі авторка подає хронологічно впорядкований перегляд найважливіших подій із українського політичного, економічного, культурного та релігійного життя в Канаді. До книги додано показники, які улегшують користування нею. Тепер авторка працює над четвертим томом, який має вийти до сторіччя Канади — в 1967 р. і охоплюватиме рр. 1930—1939.

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Дєполович

БУКВАР

Дев'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Трете видання

Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи

Трете видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Видання друге

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 15 шіл., в Австралії — 15 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
(Фонетика й морфологія).

Видання четверте.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтакса)

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол. В Англії — 10
шілінг., в Австралії — 12 шілінг.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Випродана.

Друкується друге видання.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

Хочете відвідати Україну?

ЗВЕРТАЙТЕСЯ ДО НАШОГО АГЕНСТВА

«GLOBE TOURS»

ЯКЕ Є ОФІЦІЙНИМ ПРЕДСТАВНИКОМ "ІНТУРИСТА" В
СРСР.

ВОНО ДАЄ ПОВНУ І СОЛІДНУ ОБСЛУГУ.

- Через нашу обслугу можна набути паспорт, візу, індивідуальні або групові тури, можна зробити замовлення готелів, санаторій, квитки на літак, корабель або поїзд.
- Через нашу обслугу можна робити старання про набуття метрики.
- У нас працюють люди, які знають англійську, українську та російську мови.
- Якщо хочете відвідати Україну, то робіть вчасно заходи через наше агентство.
- Через нашу обслугу можете набувати квитки для подорожування в інших країнах світу і в Канаді.

ЗВЕРТАЙТЕСЯ АБО ПИШЬТЕ ДО НАС ЗА ДАЛЬШИМИ
ІНФОРМАЦІЯМИ НА ТАКУ АДРЕСУ:

Globe Tours

962A Bloor St. W.,

Toronto 4, Ont.

536-1424

